Туркистон бир, ватан бир

ТУРКИСТОН

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 27 май • Пайшанба • № 61 (14089) ترکستان TURKİSTAN Нархи 5 сўм.

Сизга қандай хизмат кўрсатишмоқда?

ИШТИЁҚ — БАРҚАРОРЛИК ОМИЛИ

Бугунги кунга келиб, бир тонна бензиннинг нархи 113 минг сўмга чиқиб кетди. Мутахассисларнинг фикрига қараганда, бу жаҳон бозори нархларига яқин келади. Бироқ шундай бир пайтда мамлакатимиз пойтахти Тошкент шаҳри кўчаларида хоҳ кеч оқшомда бўлсин, хоҳ эрта тонгда, йўловчи транспорти қатнови сезиларли даражада ўзгарди. Албатта, ижобий маънода. Тошкентликлар ва пойтахтимиз меҳмонлари бу ўзгаришни пайқаган бўлсалар, ажаб эмас. Бироқ, эслатиб ўтамиз: қайси йўналишларда ҳаракат қатнови оқсаётган бўлса, у ҳам яқин кунлар ичида яхшиланади. Шаҳар транспортчилари бу ишга кафолат етарли, деб ҳисоблашмоқда.

Дарвоқе, ҳар куни Тошкент йўлларига 1324 та автобус, 195 та маршрутли такси, 1683 та енгил таксилар чиқади. Метро, трамвай, троллейбуслар бундан мустасно, албатта.

«Тошкентшаҳарйўловчитранс» ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғининг биринчи ўринбосари С. З. АСОМИДДИНОВ шаҳар йўловчи транспорти хизматининг бугунги кундаги фаолиятини шарҳлаб, мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди.

— Билишимча, сизни шаҳримиз жамоат транспорти ҳаракатидаги ўзгаришлар қизиқтиради, — деди Салоҳиддин Зиёвуддинович. — Бугунги кунга келиб, энг аввало, бирлашмамиз ишчи-хизматчилари, жумладан кўпмингсонли ҳайдовчиларимизда қандайдир ишга иштиёқ ҳисси ўзгарганини пайқаяпмиз. Бу аввало, ишлаб чиқариш муносабатларини янгича қарор топтираётганимиздан бўлса керак. Битта кичкина мисолни айтмоқчиман. Агар ҳайдовчи жадвални бузса, ишга кечикиб чиқса, ҳаракат давомида йўналишни ўзгартирса, уларга амалдаги шартномаларга мувофиқ иқтисодий санкциялар белгиланяпти. Бу, албатта, уларнинг ҳам ҳамёнига, ҳам жамоа олдидаги тутган мавқеига салбий таъсир кўрсатиши тайин. Шунингдек бирлашмамиз қошида моддий таъминот базаси тузилдики, у ҳаракатдаги ва қолаверса, янги машиналар ишининг барқарорлигини таъминлаш учун муҳим омил бўлмоқда. Режалаштириш масаласида ҳам янгича иш услуби қўлланилмоқда. Ҳозир бизда икки [illegible]ил — сарф-харажат ҳамда даромадлар бўйича режаларга асосан иш юритилмоқда.

Ҳозирги кунга келиб, бир йўловчини ташиш 12 сўмга тушмоқда. Бу ҳар бир тонна бензин 89 минг сўм турадиган пайтдаги ҳисоб-китобдир. Ва яна бир мулоҳаза учун маълумот. Шу йилнинг биргина март ойи давомида бирлашмамиз бўйича 216 миллион сўмлик ёнилғи сарф-харажат қилинган. Ўтган йилнинг тўртинчи чорагида эса атиги 268 миллион сўмлик ёнилғи ишлатилган. Кўрдингизми, кун сайин ҳар бир йўловчини ташиш учун сарфланадиган ҳаражатлар миқдори ортиб бормоқда. Шунга қарамай, биз мавжуд имкониятларни ишга солишга, йўналишларни оқилона режалаштиришга, техник қувватлардан омилкорлик билан фойдаланишга уринляпмиз. Ниятимиз йўловчиларнинг ҳамёнига у қадар зарар етказмаслик. Бироқ шаҳримиз транспорт хизматидан фойдаланувчи фуқаролар орасида транспортчилар меҳнатини, давлатимиз томонидан қилинаётган сарф-ҳаражатларни менсимаслик ҳоллари кўплаб учраб турибди. Бугунги кунда йўловчилар қўлидаги оддий ойлик йўловчи варақаларини олиб кўрайлик. Улар орасида қўлбола, эскиларга янги ойлар кўрсатилган ва шу сингари сохта ҳужжатлар шу қадар кўпайиб кетганки, бу нафақат бизнинг, қолаверса, соф виждонли ҳамшаҳарларимизнинг ҳам ғашига тегмоқда.

Бундай сохталикларнинг олдини олиш, аниқроғи, уларга чек қўйиш мақсадида шу йилнинг июнь ойидан бошлаб йўловчи варақаларидан воз кечиш режалаштирилган эди. Бироқ юқори ташкилотларнинг саъйи ҳаракатлари билан бу мўлжал ҳозирча амалга оширилмайдиган бўлди. Шу ерда ҳам давлат айрим нопок йўловчиларнинг ҳатти-ҳаракатларига қарамай, аксарият йўловчиларнинг ижтимоий аҳволига пешвоз чиқаётганлигидан далолатдир.

Шу ўринда бир мисол келтирмоқчиман. Дўконга кириб 3 сўм тўламасдан бир қути гугурт харид қилолмайсиз. Нега энди жамоат транспортида шу пулни тўламасдан текинга юриш мумкин, деган саволни олдимизга қўймоғимиз керакка ўхшайди.

Энди автохўжаликларимиз ишига келганда 2-, 8- автокорхоналардан ташқари ҳамма жамоаларимиз барқарор ишламоқда. Юқорида келтирилган корхоналарда эса эҳтиёт қисмлар, «Икарус»лар учун эҳтиёт қисмларнинг етишмаслиги, аниқроғи, йўқлиги туфайли жиддий қийинчиликларни бошдан кечирмоқда. Худди ана шу сабаблар боис бу корхоналарга қарашли машиналар кечқурунлари иш соатлари тугамасданоқ «уйларига» барвақт қайтишларига тўғри келмоқда. Бу корхоналарнинг фаолиятида ҳам яқин вақт орасида жиддий ўзгариш ясаш устида изланяпмиз.

Кези келганда, шаҳар транспорти хўжалигида йўловчилар учун яна бир қанча қулайликлар яратиш устида бош қотирилмоқда. Хусусан, пойтахтимизнинг энг гавжум нуқталаридан ҳисобланган Чилонзор метро бекати яқинида — Чилонзор, Беруний майдонида — шу номдаги ҳамда Марказий Қўйлиқда янги шоҳбекатлар қурилиши жадал суръатларда олиб борилмоқда.

Бошқа соҳалардан фарқли ўлароқ бизнинг тармоғимизда қилинган ишларимиз кафтдагидек кўриниб туради, — деди С. З. Асомиддинов пировардида. — Фаолиятимизни ҳамшаҳарларимиз ва пойтахтимиз меҳмонлари ҳар дақиқада ҳис қилиб, керак бўлса, баҳолаб туришади. Бу эса биз транспортчиларнинг зиммасига катта масъулият юклайди. Чунки биз мустақил давлатнинг пойтахтига жамоат транспорти хизматини кўрсатмоқдамиз.

Бирлашмамизда қўлга киритилаётган ютуқлар қаторида муаммоларимиз ҳам етарли. Ишимиздан норози бўлган йўловчи дўстларимизга мурожаат қилмоқчиман. Қаердаки бизнинг ишимиздан кўнглингиз тўлмадими, дуч келган идораларга шикоят қилиб юрманг. Яхшиси, ўзимизнинг телефонимизни маълум қиламиз: 34-84-56. Сизнинг ҳар бир таклифингиз ёки шикоятингиз биз учун транспорт ишимизни яхшилашдан бошқа нарса эмас.

Пировардида сўнгги ойлар ичида шаҳримиз жамоат транспорти «сафига» келиб қўшилган янги машиналар сонини маълум қилмоқчиман. Айни кунларда 21 та ПАЗ, 150 та ЛАЗ, Жанубий Кореянинг 98 та ДЭУ, 2 та ЛиАЗ машиналари келтирилди. Бу машиналар нафақат шаҳримиз транспорти хизмати ишини яхшилашга, қолаверса, ҳайдовчиларимизнинг, бу машиналардан фойдаланаётган мижозларимизнинг ҳам кайфиятига кайфият қўшди. Шу билан бирга шаҳримиз ҳуснига ҳам ўзгача файз киритаётганлигини таъкидлашни истардим.

Сувонқул РУСТАМ ёзиб олди.

Ибратли тадбирлар

Пахтаободда бир кун

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Гулистон Давлат университети, Сирдарё вилояти Халқ таълими бошқармаси, Шароф Рашидов тумани халқ таълими бўлими «Ўқув жараёнида компьютер самарадорлигини ошириш» мавзусида республика илмий-амалий анжуманини ўтказди.

Анжуманга вилоятлардаги халқ таълими мутасаддилари, ходимлари, муаллимлар ташриф буюришди. Улар 400 нафардан ошиқ эди.

Бугунги кунни компьютерсиз тасаввур этиш қийин. Яқин 2—3 йил ичида ўқув даргоҳларимизнинг аксарияти компьютер билан таъминланди. Институт талабаларидан тортиб, мактаб ўқувчиларигача, ҳатто, боғча болалари ҳам электрон ҳисоблаш машиналари билан тиллашмоқда.

Тўғри, бизда ҳали компьютер ҳақида тушунча бўлмаган кезларда илғор мамлакатлардаги — Япония, Жанубий Корея, Америко мактабларида болалар ундан сабоқ олишарди. Айни пайтда эса уларнинг хонадонларида ҳам ЭҲМлар бор. Мазкур машиналарда турли хил ўйинлар ўйнашади, зарур ҳисоб-китобларни бажаришади.

Илғор жамиятнинг бахти кулган болаларига ҳавас қилган ҳолда, ўзимизга, аслимизга қайтсак. Илмий анжуманда сўзга чиққан республика халқ таълими вазири Жўра Ғаниевич Йўлдошевнинг таъкидлашича, бизда ҳам аҳвол ёмон эмас экан: «Ўзбекистон мустақил давлатлар ҳамдўстлигида компьютерлар билан таъминланиши жиҳатидан биринчи ўринда туради. Мактабларимизнинг 51 фоизи электрон ҳисоблаш машиналари билан жиҳозланган...»

Анжуман бежиз Сирдарё вилоятининг Шароф Рашидов туманида ўтказилмади. Бу ерда компьютерларни ўрганиш, илғор тажрибаларни оммага кенг тарғиб қилиш бўйича катта мактаб яратилган. Тадбир ўтказилган Алишер Навоий номли 6-мактаб эса бу борада ҳавас қиладиган даражада тажриба тўплаган. Тумандаги 1- ҳамда 2-мактабларда олиб борилаётган ишларни кўриб, анжуман аҳли илм даргоҳи жамоасига тасаннолар айтишди. Улардан кўп нарсаларни ўрганса бўлади. Аввало семинардан бош мақсад ҳам шу эди.

Тадбир дастури бор-йўғи бир кунга мўлжалланган эди. Аммо шу қисқа муддатда ҳам анча иш қилса бўлар экан. Буни семинар яна бир бор тасдиқлади.

Салоҳиддин ака Элмуродов, анжуман қатнашчиси. Сирдарё

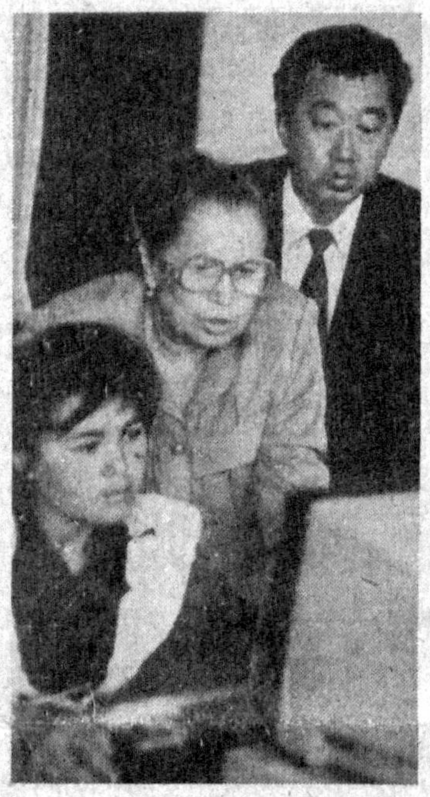

тумани халқ таълими бўлимининг услубиёт кабинети раҳбари. Суҳбатимиз ўз-ўзидан бугунги мактаб ва унда олиб борилаётган ишлар ҳақида борди.

— Анжуманга бежиз йиғилмаганмиз, ундан мақсад замонавий билимларни ўқувчилар онгига тезроқ сингдириш, компьютерларда тестни қўллашни тарғиб қилишдир, — дейди суҳбатдошим.

Ва яна давом этади:

— Тўғри, биз ривожланган мамлакатлардан ЭҲМлар борасида анча орқадамиз. Аммо бир жойда турганимиз йўқ. Силжиш бор. Бор имкониятлардан тўла фойдаланмоқдамиз. Қолаверса, бугун ўтказилаётган тадбир ҳам таълим соҳасида олиб бораётган умумишимиз ривожига ижобий силжиш беради.

— Кадрлар борасида, ўқув қўлланмалари, таъминот жиҳатидан қийналмаяпсизларми!

— Қийинчилик бор, муаммолар ҳам. Кадрлар билан тўла таъмин этилганимиз йўқ. Бироқ масаланинг бу жиҳатини яқин йилларда тўла ҳал этамиз. Ешларимиз информатикадан фойдаланиш бўйича институтларда сабоқ олишмоқда. Математика ўқитувчиларининг малакаси оширилаяпти.

Пойтахтда «Агат», «Тошкент», «Ёшлик» каби бир неча турдаги компьютерларнинг ишлаб чиқарилаётганлиги бироз бўлсада танқисликка барҳам бераяпти.

— Сизнингча анжуман келгусидаги таълим-тарбия ишларида фойда беролadимиl

— Албатта. Бунга шак-шубҳа йўқ. Бугунги кун учун, давр учун бу жуда муҳим. ЭҲМлар ёрдамида ўқувчиларнинг билими синалмоқда. Айни пайтда семинар иштирокчилари ютуқ ва камчиликлар ҳақида мулоқот қилишаяпти. Назарий билимларини амалий машғулотларда қўллашади. Жойларга бориб ўз таассуротларини ҳикоя қилиб берадилар. Илғор тажрибалар ўрганилади ва келгусида оммалаштирилади.

Шунингдек, мазкур тадбир халқ таълими тўғрисидаги қонунга асосан ўқув тарбия ишларини такомиллаштиришга, Август ўқитувчилар кенгашини юқори савияда ўтказишга жиддий хизмат қилади.

Тумандаги 2-мактабда болаларнинг компьютерга ихлоси жуда баланд экан. Бунинг сабабини уларнинг устозларидан билмоқчи бўлдик.

— Мактабимизда ўн учта «Корвет» компьютери бор, — дейди математик-информатика фани ўқитувчиси Маҳмадиёр Норов. — Компьютерни фақат мутахассислар эмас, балки бошқа фан муаллимлари ҳам (улар 12 нафар) билишади.

Илгари биз компьютерни фақат информатика фани учун мўлжалланган, деб ўйлардик. Янглишган эканмиз, ҳозир ўқув даргоҳимизда жисмоний тарбия, меҳнат, бошланғич ҳарбий таълим дарслари ҳам компьютер асосида ўтилади. Бундай фанлар 10 та.

— Болаларни қандай қилиб электрон ҳисоблаш машиналарга жалб қилгансизлар!

— Йўли осон. Энг муҳими, болалар учун махсус дастурлар тузиш. Унда уларнинг қизиқиши, ўйлари, кайфиятини эътиборга олиш даркор. Болаларбоп чиройли сўзлар топа билиш жуда муҳим.

Айтайлик, бир ўқувчи бирон саволга жавоб топа олмади ёки ҳисобда адашди. Шунда унинг кайфиятига таъсир эта оладиган сўз айтамиз (албатта, компьютер экранида) масалан; шошманг, диққат қилинг...

Ёки уларни рағбатлантиришда «Яшанг!», «Раҳмат» каби сўзлардан фойдаланамиз. Баъзан «Каллангиз жойидами?», «Хаёлни бир жойга тўпланг» каби гапларни қўллаймиз.

Яхши иш, яхши экан-да. Ундан имкони борича ўрганиш керак. Шу жиҳатдан Пахтаободда ўтказилган анжуман яхши иш бўлди.

Муҳаммад АМИН.
«Туркистон» махсус мухбири.

СУРАТЛАРДА- илмий-амалий анжуман ишидан лавҳалар.

МУАЛЛИФ суратга олган.
Сирдарё.

Биринчи саҳифага мактуб

Юртдан барака кетмасин

Бизнинг маҳаллада 420 дан ортиқ хотин-қиз истиқомат қилади. Осойишталик, дўстлик, меҳр-оқибат, ёшларнинг Ватанга бўлган муҳаббатини уйғунлаштириш бобида ишлар олиб бормоқдамиз. Масалан, хаёли, андишали, иффатли бўлиш хусусида мунозаралар, суҳбатлар уюштирдик. Афсуски, бу саъй-ҳаракатларимизни айрим кимсалар чиппакка чиқараяпти....

Шу йил 13 февраль куни Ўзбекистон ойнаи жаҳонининг биринчи дастури орқали антиқа бир концерт намойиш қилинди. Унда Ўзбекистон Республикаси ҳарбий-қуролли кучлари ансамблининг раққосалари ярим яланғоч ҳолда рақсга тушишди. Бу шарманда концертни ташкил этган раҳбарлар раққосаларга кийим топишолмабдими? Ўзбекларга хос бўлган ҳаё, иффат шунчалар оёқости қилинадими?

Бу кўрсатув дард ярамизни ёриб юборди. Кўпдан бери фикрларимиз йиғилаб қолганди. Энди уларни эшитинг. Фоҳишалар ўз баданларини сотиб кун кўрмоқдалар ва бу билан ёшларни йўлдан оздирмоқдалар. Наҳотки шундайларни тартибга солиш мумкин бўлмаса? Тинчи бузилаётган оилалар, никоҳсиз туғилган болаларнинг кўз ёшлари урсин уларни. Ҳозир ҳар бурчак-бурчакда «Бар» деган ёзувларга кўзимиз тушади. Бу наҳсхоналар нима мақсадда ташкил қилинган? У кимларга хизмат қилаяпти? Бундай жойларда «ҳордиқ чиқараётганлар» кимлигини текширадиган борми ўзи?

Қандай кунларга қолмадик. «Туркистон» газетасининг шу йил 11 февраль сонида «Номус кушандалари» деган мақола эълон қилинди. Икки барзангидек йигит икки навниҳол қизни зўрлаб номусига тегишибди. Мақолани ўқиб, ғазабимиз қайнади. Кушандалар — Сардорга 15 йил, Адҳамга 14 йил қамоқ жазоси берилибди. Лекин, қамоқ уларни тарбиялай олармикан? Узоғи билан 4—5 йилда қайтиб чиқмасмикан улар?

Азизлар, агар бундай ҳолатлар тугатилмас экан, юртимиздан барака кетади, ишимизда ривож бўлмайди. Бунинг олдини ўз вақтида олишимиз керак.

Маҳалла фаоллари:
81 ёшли кекса ўқитувчи ҲАДИЧА хола,
83 ёшли колхозчи нафақахўр ХОЛИДА хола,
Маҳалла хотин-қизлар қўмитаси раисаси 80 ёшли РАҲИМА хола,
74 ёшли Инобат ЙЎЛДОШЕВАлар.

Мактубга Тошкент тумани, Келес шаҳридаги «Иттифоқ» маҳалласида истиқомат қилувчи ўндан ортиқ хотин-қизлар имзо чекишган.

ТАБИАТНИНГ ЯНА БИР ИНЖИҚЛИГИ

Жиззах вилоятининг Зафаробод туманида кучли шамол бўлиб, жала ва дўл ёғиши натижасида «Учқаҳрамон», Файзулла Хўжаев, Беруний ва Алексеевский номидаги давлат хўжаликлари экинзорларига катта зарар етди. 4,5 минг гектардан кўпроқ майдондаги чинбарг чиқарган ғўза ниҳоллари, 2,5 минг гектардан зиёд ғаллазор жиддий зарарланди. 300 гектар боғ ва 500 гектар ўзумзордаги ҳосил тугунчалари нобуд бўлди. Маъмурий бинолар, мактаб, болалар боғчалари, уй-жойлар ва электр тармоқлари шикастланди.

Табиий офат оқибатларига тезда барҳам бериш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

И. ЖЎРАЕВ,
ЎзА мухбири.

ДАРСДА... ЎЙНАЙМИЗМИ?

Абу Али ибн Сино номидаги Янгийўл табобат билим юртида ўрта малакали тиббий ходимлар тайёрлаш сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилди. Бу ерда машғулотлар алоҳида усулда, энг янги механика воситаларидан фойдаланиб, амалий ўйинлар, танлов дарслари шаклида ўтмоқда. Натижада ўқувчиларнинг қизиқиши анча ошди, фанларни ўзлаштириш яхшиланди. Тошкент вилоятидаги шифохоналар билан алоқа йўлга қўйилган бўлиб, бўлажак фельдшерлар ва тиббий ҳамширалар бу ерда ҳар йили тажриба ўрганиб келадилар.

Ўқувчилар ўз саломатликларини ҳам унутишмайди. Бунинг учун ҳамма шароит мавжуд: спорт комплекси, жисмоний тарбия ёрдамида даволаш хоналари бор. Билим юртининг касаба уюшма қўмитаси муолажага муҳтож ўқувчиларни арзон нархда республиканинг энг яхши санаторийларига йўлланма билан таъминламоқда.

Билим юртини битирган йигит ва қизлар ҳозир Ўзбекистоннинг кўпгина шифохоналарида меҳнат қилишмоқда.

(ЎзА мухбири).

ХАЛҚАРО АЛОҚАЛАР МУСТАҲКАМЛАНАДИ

Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университетида «Буюк Британияда инсон ҳуқуқлари ва демократия» мавзуида анжуман бўлиб ўтди. Унда Буюк Британиядаги Лидс университетининг сиёсат ва тараққиётни тадқиқ этиш маркази бошлиғи, демократик жараёнларни текшириш маркази директори, профессор Клифф Лойнел иштирок этди. Профессор Буюк Британия сиёсий тизими, Лидс университети фаолияти ҳақида маъруза қилди.

Учрашув сўнггида жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети раҳбарлари билан Лидс университетининг профессори жаноб Клифф Лойнел талабалар ва аспирантлар алмашиш, Буюк Британия халқаро соҳада мутахассислар тайёрлайдиган малакали ўқитувчиларни бу ерга жўнатиш, шунингдек жаҳон иқтисоди ва дипломатия университети учун инглиз тилидаги сиёсат ва иқтисодга оид ноёб китобларни жўнатиш ҳақида икки томонлама шартнома имзоланди.

З. МИРЗАҚУЛОВ.

Энг сўнгги хабар

ТОЖИК ТИЛИДА

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласини эндиликда жумҳуриятимизда яшаётган тожикзабон аҳоли ҳам ўз она тилида ўқиш имконига эга бўлди.

Китобни «Ўзбекистон» нашриёти чоп этди.

УЮШМА ҲИММАТИ

«Қарши толаси» хўжаликлараро уюшмаси маъмурияти Қарши шаҳридаги «Мангулик» қабристони деворларини таъмирлаш учун хайрия тарзида 3 миллион сўм ажратди.

ДЎСТЛИК РИШТАЛАРИ

Ўш вилоятининг Қорасув туманида ўзбек мактаблари кўп. Яқинда Алишер Навоий номидаги ўрта мактабда ўқувчилар, тумандаги адабиёт мухлисларининг ўзбекистонлик ва қирғизистонлик шоир ҳамда ёзувчилар билан учрашуви бўлиб ўтди.

Учрашувда Одил Абдураҳмон, Мирзоҳид Мирзо, Раҳим Карим, Қўлдош Мирзо, Ғанижон Холмат, Йўлдош Али йиғилганларни ижод намуналари билан таништирди.

Тумандаги бошқа мактабларда ҳам ана шундай учрашувлар бўлиб ўтди.

ҚЎШИМЧА ҲАҚ ТЎЛАНМОҚДА

Риштон туманига қарашли Алишер Навоий номидаги жамоа хўжалигида деҳқонларга қўшимча иш ҳақи тўлаш жорий этилди. Аввало, мазкур хўжаликда энг кам маош миқдори тўрт минг сўм қилиб белгиланди. Эндиликда ғўза қатор ораларига ишлов берувчи механизатор кунлик иш нормасини 1,25 баравар адо этса, ортиқча бажарган иши учун 50 фоиз, 1,5 баравардан оширса, юз фоиз миқдорида қўшимча маош олади.

Даладаги кўчатларни сақлаб қолиш асосан механизаторларга боғлиқ. Бу борада ҳам алоҳида рағбатлантириш усули йўлга қўйилди. Агар механизатор ишлов мавсуми охирида 90 фоиз ғўза кўчатини сақлаб қолса — 7 минг, 85 фоизини сақлаб қолса — 5 минг сўм билан тақдирланади.

РАНГЛИ ТЕЛЕВИЗОРЛАР ҚУЛЛУҚ БЎЛСИН, ТАЛАБАЛАР!

Жиззах шаҳар ҳокими Комилжон Қобуловнинг илк қарори ёшлар ҳаётига қаратилганлиги кишини қувонтиради. Энди Жиззах шаҳар Муаллимлар тайёрлаш институти ва Политехника олий ўқув юртларининг ётоқхоналарида ҳокимлик томонидан тақдим этилган рангли телевизорлар савлат тўкиб турибди. Бундан ташқари шаҳар ҳокимлигининг бевосита раҳбарлигида иккала ўқув даргоҳи ётоқхоналари қайта таъмирланди.

Чиндан ҳам бу ўрнак қилиб кўрсатса арзигулик ҳол.

«ХОТИРА КИТОБИ» НАШРГА ТАЙЁР

Андижон вилоятида иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлганлар 30 минг киши экан. Уларнинг рўйхати салкам 3 минг саҳифага етди. Бу вилоятда «Хотира китоби»ни яратишга киришган ишчи гуруҳнинг тўрт йиллик машаққатли меҳнати натижаси бўлди. Эндиги вазифа — китобни нашр этиш. Ҳозирги қоғоз танқислиги шароитида бунинг учун катта маблағ керак. Шу мақсадда махсус жамғарма очилди.

— Жамғармага вилоятдаги меҳнат жамоалари ва саховатпеша фуқаролардан маблағ туша бошлади, — деди ишчи гуруҳи бошлиғи, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Муҳаммаджон Раҳимов. — Маблағ асосан «Хотира китоби»ни нашр этиш ва бошқа хайрия ишларига сарфланади.

ҲАҚАН ИДИШЛАРИ

Фарғона водийсидаги савдо корхоналарига чиройли косалар, гулдонлар, лаганлар келтирилди. Булар Андижондаги нафис шиша ва сопол буюмлар тажриба заводининг янги маҳсулотидир. Корхонанинг дид билан тайёрланган буюмлари харидорларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Завод Ҳақан қишлоғида жойлашган. Бу ерлик усталар кулолчилик сирларини авайлаб сақлаганлар, улар миллий нақшларни кулолларнинг замонавий ютуқлари билан уйғунлаштириб моҳирлик билан фойдаланадилар.

Ижод қилишга ўргатадиган марказ

Болалар ва ўсмирлар ижоди Тошкент шаҳар марказида таълим олган 70 дан ортиқ болага касб ўргангани ҳақидаги шаҳодатномалар топширилди. Шаҳодатномаларни топширишга бағишланган тантанали байрам ўқув йилининг ўзига хос якуни бўлди.

Собиқ ўқувчилар уйи ўғил ва қиз болаларда ижодкорликни ривожлантиришга янгича ёндашди. Марказдаги жуда кўп студияларда педагоглар, рассомлар, халқ ҳунармандчилиги усталари машғулотларни ўтказишмоқда. Улар болаларга ўз қобилиятларини билиб олиш ва намоён этишда ёрдам бермоқдалар. Болалар тўгаракка ёзилишдан олдин руҳшунос ҳузурида махсус тест билан синаб кўрилади, шундан сўнг руҳшунос уларга нима билан шуғулланишни тавсия этади. Ўқув йилининг охирида аттестация комиссияси болаларнинг олган билимларига баҳо беради.

Бу гал ҳакамлар таркибига республиканинг таниқли санъат арбоблари — мусаввирлар, графиклар, ҳайкалтарошларни, бадиий билим юртларининг муаллимларини таклиф этишди. Марказдаги тўгаракларда таълим олаётган болаларнинг ижоди билан танишиш учун бу ерда уларнинг асарлари кўргазмаси очилди. Ёш истеъдодлар кўргазмага турли услуб ва жанрларда ижод қилинган мингдан ортиқ асарларни тақдим этдилар.

Кўргазмага қўйилган асарларнинг кўпи болалар ва ўсмирлар ижодиёти шаҳар маркази мунтазам равишда ўтказаётган кимошди савдоларидан бирида сотиш учун чиқарилади. Бундай савдо ёш истеъдодларни қўллаб-қувватлашнинг шаклларидан бирига айланди. Бу ерда тарбия олган истеъдодли ёшларнинг кўплари ўз ишининг чинакам усталаридир. Бинобарин, улар ғоят хилма-хил амалий санъат маҳсулотларининг кичик туркумларини тайёрлашга буюртмаларни бажаришлари мумкин.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

Буюк бобокалонларимиз

ТЎРТ БАҲОДИР ҚИССАСИ

ВАТАНПАРВАР деганда биз узоқ йиллар давомида Олег, Святослав, Александр Невский, Дмитрий Донской, Суворов, Кутузов, Чапаев, Будённий ва Ворошиловларни, Александр Матросов, Николай Кузнецов ва бошқаларни кўз олдимизга келтирдик. Улар ҳаёти ва фаолиятини ёд билдик. Аммо ўз заминимиздан етишган буюк қаҳрамонларимиз, кўҳна Турон тупроғи учун жанг қилган ва ўз юрти учун фидо бўлган аждодларимизни билмадик.

Ватанпарвар аслида халқимизнинг асрий, замонлар синовидан ўтган фазилати эканини унутдик. «Она юртинг омон бўлса, ранги рўйинг сомон бўлмас» нақли бежиз туғилган эмас, юртимиз қадим замонларданоқ хорижий фотиҳлар назарига тушиб не-не истилоларни бошидан кечирмаган, дейсиз. Лекин келгинди босқинчилар халқимиз иродасини бука олмаган, эркинликка бўлган муҳаббатини сўндира олмаган.

Бундан икки ярим минг йил муқаддам Эрон шоҳи Кайхусрав (Куруш), унинг ворисси Доро 1 Ўрта Осиёга бостириб кирганида бунинг гувоҳи бўлган. Массагетлар маликаси Тўмарис, сак йигити Широқ жасорати шулар жумласидандир.

Широқ сон-саноқсиз форс лашкарини чўл-биёбонда адаштирганда ташналик ва очликдан силласи қуриган душман унга ялинади. Ровийлар ҳикоя қилишича, Доро барча лашкарига бор олтину-кумушни бир жойга тўплашни буюради. Тоғдек уюлган бойликнинг олдига Доро олтин тожи ва камарини ҳам қўяди. Барчасини Широққа совға қилишини айтади. Фақат у қудуққа йўлни кўрсатса, бас.

Широқ бойликка учмайди. Унинг учун юрт озодлиги барчасидан устун. У ўз халқи эрки учун жонини фидо этади.

Орадан икки аср ўтгач машҳур Искандар Зулқарнайн Ўрта Осиёни истило қилишга бошлаганда унга муносиб рақиб — Спитамен майдонга чиқди. Искандар унга юксак мартаба ва давлат ваъда қилди. Лекин Спитамен бойликка ҳам, мартабага ҳам учмади.

Ровийлар маълумотига кўра, форслар ҳам грек-македонлар ҳам сак, массагетларнинг ўз бурчига содиқлиги ва мардлигига тан беришган. Яна шу ровийлар айтишича, Эрон шоҳи Доро ёллама қўшинга худди шу сакларни олган ва улар форс-юнон урушида Эрон лашкарининг зарбдор кучини ташкил қилган Искандар Зулқарнайн лашкарбошиси Селевк халқ қаҳрамони Спитаменнинг қизи Апамага уйлангани ва унга ғоят иззат-ҳурматда бўлгани ҳам бежиз эмас.

Тарихий халқларнинг қадимги аждодлари бўлган хунлар Оврупони истило қилиб, милоднинг 374 йилидан 469 йилигача бу ҳудудда ўз давлатларини тузган эдилар. Овруподаги хунлар империяси ҳукмдори Аттила (434-453 йил) Рим империясини истило қилгани ва унинг номи Оврупода ниҳоят машҳурлигини тарих билади. Оқ хунлар милоддан аввалги II асрда Ўрта Осиёдаги Искандар Зулқарнайн саркардалари тузган юнон-македон давлатларини забт этиб Буюк Кушон империяси барпо этишгани ва у беш аср давомида қудратли давлат сифатида яшагани ҳам маълум.

Истеъдодли тадқиқотчи Қозоқбой Маҳмудов ёзишича, тарихан скифун, хун (гун)лар номи билан яшаган халқлар милоднинг VI асри ўрталарида ўтган бир ярим минг йиллик давр мобайнида турклар номи билан машҳур бўлди. Турк халқлари асрлар оша Осиё, Оврупо, Африка қитъаларида сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳаётда етакчи гуруҳлардан ҳисобланган.

Ватанимиз Турон эканлиги ҳақида турк миллий-озодлик ҳаракати мафкураси асосчиларидан Зиё Кўкалп (1875-1924) шундай деган эди: «Турон туркларнинг ўтмишда ҳам, келажакда ҳам ҳақиқатан бирдан-бир буюк Ватанидир». Ватанни севиш, халқ бирлиги учун кураш ва бу йўлдаги чекинишнинг хатарли оқибатлари ҳақида эрамизнинг 730 йилида турк ҳоқони Кул Тегин мармар тошига номаълум муаллиф шундай битиклар ёзган:

« — Тангри ёрлақагани учун, истеъдодим, бахтим бор учун, мен сизларга ҳоқон бўлдим... Турк халқини тўплаб давлат тутишингизни бу ерда тошга ўйиб ёздирдим.

...Ўтукан йишни манзил қилсанг, мангу давлатни сақлаб туражаксан, эй турк халқи, тўкис ишонувчансан. Самимий, носамимийни ажратмайсан, самимийни ҳам танимайсан...

... Юқорида кўк осмон, пастда қўнғир ер яратилганда, иккинчисининг ўртасида инсон болалари пайдо бўлган. Инсон болалари устидан бобокалонларимиз Бўсин ҳоқон, Истами ҳоқон ҳукмдор бўлиб ўтганлар. Улар тахтга ўрнашиб, турк халқининг давлатини, қонун-қоидаларини тутиб турганлар.

... Шарқда — Қадирқан, Ғарбда — Темир дарвозасигача ўрнашганлар. Қадирқан билан Темир дарвозанинг орасида хўжайинсиз, уруғ ҳокимиятисиз, чекланмаган ерга эга бўлиб, асл турк шу тарзда яшар экан. Улар доно ҳоқон экан, баҳодир ҳоқон экан, вазирлари ҳам доно ва ботир бўлган, беклари ҳам, халқи ҳам тўғри экан. Шунинг учун давлатни шу хилда тутиб, қонун-қоидаларни яратган. Шу хилда қозонилган, барпо этилган давлатимиз, қонун-қоидаларимиз бор эди. Турк — ўғиз беклари, эй халқ эшитинг! Тепадан осмон босмаган бўлса, пастда ер ёрилмаган бўлса, эй турк халқи, давлатингни, ҳукуматингни ким бузди? Ўкин, пушаймон бўл, кўргулигинг, тақдиринг учун, тарбият қилган доно ҳоқонингга, емирилган, қўлдан кетган яхши давлатингга. Ўзинг адашдинг, орага ёмонни киргаздинг».

Қабр тошидаги бу сўзлар, нақадар башоратлидир! Бағри кенг турклар неча бор душманларга алданди, ишонувчанлиги билан улар макри тузоғига илинди. Лекин улар ҳеч қачон ўз дўстлари ва иттифоқчиларига хиёнат қилмаганлар. Бунга тарихда мисоллар жуда кўп. Бундан икки минг йил аввал хитойлар Даван (Фарғона) ўлкасини истило қилишга уринишганда турклар ёрдамга келиб, уларни қувиб юборишган. Хитой ҳоқонлари турклардан жуда қўрқишгани ҳам мозийдан маълум.

VIII асрда араблар Ўрта Осиёга бостириб киришганда турклар Шош, Фарғона ва Сўғд аҳолисига ёрдамга етиб келган. Араб лашкарбошиси Қутайба ибн Муслим улардан кучли зарба олгач, очиқ курашда уларни енголмаслигини тушунган. Қутайба макр-ҳийла ишлатиб, иттифоқчилар ўртасига нифоқ солган кучларни бўлиб юборган. Худди шу араб ҳукмронлигига қарши VIII асрнинг ўрталарида кўтарилган қўзғолонда ҳам турклар зарбдор қўшин бўлган. Улар ўрнини эгаллаган аббосий ҳалифалар эса хиёнат билан Абу Муслимни ўлдиришган. Бунга жавобан турк Исҳоқ, Сундбод ва Муқанна раҳбарлигида халқ қўзғолонлари бир-бирига уланиб охир-оқибатда IX аср ўрталарида араб ҳукмронлигига барҳам берган.

Турклар мустақил Сомонийлар ва кейин Ғазнавийлар давлати шуҳратини кўтарганлар. XI асрда қорахонийлар, XII асрда салжуқийлар, XIII асрда хоразмшоҳлар ва ниҳоят соҳибқирон Амир Темур (1370-1405) даврида турклар давлати шуҳрати энг юксак нуқтага етди. Темур туркларнинг энг буюги эдики, бу ҳақида Оврупо олимлари ниҳоят адолатли эътирофлар қилишган. Немис шарқшуноси Мюллер уни қўҳна аждодларимиз хунлар ҳукмдори Атила билан қиёслаганида ҳеч қандай муболаға бўлмаган.

Руслар Ўрта Осиёни олгандан сўнг Туркистон ўлкасини ўзлаштириш борасида мустамлака маъмурияти аҳоли рўйхатини олишга киришди. Ўлкани тафтиш қилган махфий маслаҳатчи Гирс Туркистонда 2406000 киши яшашини ва улардан 1200000 эркаклар эканлигини ёзган. Худди шу эркак аҳолига ҳарбий хизмат мажбуриятини юклаш масаласига тўхталган подшо амалдори бу ғоят қалтис сиёсий тадбир эканлигига ишора қилиб, Туркистон аҳолисини армияга буткул чақирмаслик сиёсатини ёқлаб чиқади.

Аҳмад Заки Валидий рус ҳукмронлиги Туркистон халқларидаги жанговорликни йўқ қилишга қаратилганини тўғри англаган ҳолда бу ҳодиса моҳиятига эътиборни қаратади: «Туркнинг бутун тарихий такомили давомида кўзга ташланган энг аён ирқий хусусиятларидан бири тарихнинг биз билган давридан буён аскар бўлиб келганлиги, интизомсеварлиги, ҳаётнинг энг оғир мушкулотига ҳам тайёр туриши, машаққатларга узоқ муддат сабрли бўла олишидир».

Большевиклар хотин-қизлар озодлиги учун «Ҳужум» деган кураши ҳам аслида ўзгача мақсадни кўзлаган сохта тадбир эди. Бизда аввалари хотин-қизлар эркин мавқени маҳкам ушлаган. Тадқиқотчилар ёзишича, «Эски турكларда завжа (хотин) биттагина бўларди. Хотинлар амазонкалар эди. От чопиш, камончилик, қаҳрамонлик турк эркаклари каби турк хотинларига ҳам бирдек хос эди. Хотинлар тўғридан-тўғри ҳам ҳукмдор, ҳам қалъа доруғаси, ҳам валий, ҳам элчи бўла олар эди. Мулк хотин ва эр иккисига оид эди. Қадимги халқлар орасида ҳеч бир халқ туркларчалик хотин жинсига шунчалик ҳақ-ҳуқуқ бермаган ва ҳурмат кўрсатмаган. Бошқа миллатларнинг ҳозирги замон маданиятига киришмоқлари учун мозийлардан узоқлашмоқлари мажбурий бўлса, туркларнинг ҳозирги замон маданиятига киришмоқлари учун фақат эски мозийларига тушуниб етмоқлари кифоядир» (Турон тарихи, Т. 1992 29-бет) Қадим афсона ва ривоятларда Широқ ва Тўмарис, Зарадар ва Одатида, Алпомиш ва Барчиной ёнма-ён турган ҳам ана шу фикрнинг ёрқин далили бўла олади. Ватанпарварлик йигитлар билан қизлар учун бирдек азиз ва муқаддас бўлган.

Ҳамдам СОДИҚОВ,
тарих фанлари номзоди, доцент. Абдулла Авлоний мукофоти соҳиби.

Иқтисодий танглик деймиз. Иқтисодий қийинчилик, муаммо деймиз. Бироқ, буларнинг ҳаммасини ким, қандай, қачон ҳал қилиши ҳақида бош қотириб ўйлаб кўришни унча хушламаймиз. Яхшиямки иши, соҳаси ўйлаш, янгилик яратиш, ихтиродан иборат касб эгалари бор. Шундай соҳа вакилларидан бир қанчаси Тошкентдаги ўғитлар илмгоҳида хизмат қилишади. У ерда тажрибали олим, мутахассислар билан бирга ёшлар жиддий муаммолар, тадқиқотлар устида изланишлар олиб бормоқдалар.

СУРАТДА: ёш олима София Янцнева изланишда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Шу СЎНГГИ ХАБАР

ЯХШИБОЙ АКА ЧОЙХОНАСИ

Жиззах шаҳридаги Қалия маҳалласида чойхона йўқлиги сабабли одамлар бўш пайтларда мириқиб ҳордиқ чиқаришга ташна эди. Бу ҳақда кўп гапириларди-ю, маблағ етишмаслиги қўлни боғларди.

Шу ерда яшовчи Яхшибой ака Юсупов маҳалладошлари орзусини рўёбга чиқарди, шахсий жамғармаси ҳисобидан чойхона қурди. Бино олди гулзор қилиниб, чорпоялар қўйилди.

Яхшибой ака чойхонаси шу кунларда одамлар билан гавжум.

ВОҚЗАЛГА КИРИШ ПУЛЛИК

Самарқандда муҳташамликда Ўрта Осиёда ягона вокзал биноси қад ростлади, у шарқона меъморчилик анъаналари асосида тикланди. Бу ерда йўловчига худди хориждаги энг яхши вокзаллардагидек барча қулайлик яратилган. Шуниси борки, вокзалга кириш — пуллик. Бу тадбир бинони, ундаги қимматбаҳо жиҳозларни асраб-авайлаш, уларга гард юқтирмаслик, қолаверса, кириб-чиқишни тартибга солиш мақсадида амалга оширилди.

ФЕРМЕРЛАР УЧУН ДЎКОН

Сурхондарё вилоятининг Қизириқ туманида фермерлар ва шахсий томорқа эгаларининг аъзолари учун махсус дўкон очилди. Энди улар бу ердан қишлоқ хўжалик машиналари учун эҳтиёт қисмларни, зарур хўжалик буюмларини бошқа дўконлардагига нисбатан икки баравар арзонроқ сотиб олишлари мумкин.

Янги дўкон «Ўзагроснабремонт» корхонаси ҳудудида жойлашган бўлиб, корхона маҳсулоти шу дўконда сотилмоқда. Яқинда бу ерда очилган дурадгорлик цехида тайёрланаётган дераза ромлари, ёғоч эшиклар, сандиқлар ва бошқа моллар ҳам шу дўконга чиқариляпти. Цехда атиги икки киши ишлайди. Улар ҳар ойда 150 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадилар. Дурадгорлик цехида тайёрланадиган буюмлар корхона меҳнатчиларига 30 фоиз арзон сотилмоқда.

ЖАМИЯТ МАФКУРАСИЗ БЎЛМАЙДИ

ЎЗБЕКИСТОН МУСТАҚИЛ демократик давлат сифатида яшаётганига ҳам бир йилдан ошди. Шу қисқа давр ичида республикамизда, унинг иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётида чуқур ўзгаришлар юз берди. Улардан энг асосийси Ўзбекистоннинг жаҳондаги бошқа тараққийпарвар мамлакатлар қатори бозор иқтисодиёти муносабатларига ўтишидир. Ўтган йилларнинг оғир асоратини бартараф этиш, инқироздан чиқиб олиш, Ўзбекистоннинг чинакам мустақиллигини тўла таъминлашдан ўзга йўл йўқ.

«Бозорга ўтиш муқаррар. Бу — давр амри, объектив реалликдир» дейди Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов, чунки фақат шу йўл билангина Республикамиз жаҳон жамияти ривожланишининг ҳозирги босқичига эриша олади. Бозор иқтисодиётининг самарадорлигини ва афзаллигини дунёдаги ривожланган мамлакатларнинг ҳаётий тажрибаси, моддий, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётнинг барча соҳаларида уларнинг бугунги кунда эришган ютуқлари тўла буни исбот этмоқда.

Айнан бозор иқтисодиёти халқнинг ижодий ва меҳнат имкониятларини очиб беради, ташаббускорлик ва ишбилармонликни ривожлантиради, ишлаб чиқаришни истеъмолчиларнинг манфаатларига бўйсундира олади, маҳсулотга бўлган талабни аниқ ҳисобга олиш, тежамли хўжалик юритишнинг оқилона жиҳатларини яратиш ва ундан кенг фойдаланишга имкон беради, харажатларни камайтиради, талон-тарожликка ва боқимандаликка барҳам беради, фан ва техниканинг энг сўнгги ютуқларини дадил ва ғайрат билан жорий этишга ундайди, ўз ишининг устасига ва касб маҳоратига муносиб баҳо беради.

Шуни алоҳида таъкидламоқ керакки, «бозор иқтисодиёти фақат мақсад эмас, — деган эди ўртоқ И. А. Каримов, — балки янги қадриятларни шакллантириш, одамлар фаровонлигининг сифат жиҳатдан тубдан юқори даражасига эришиш услуби ва воситасидир». Шу билан бирга бозор иқтисодиётининг меъмори ҳам, унинг бунёдкори ҳам, яратиладиган моддий ва маънавий неъматларидан баҳраманд бўладиган ҳам шу инсоннинг ўзи. Демак, инсон бозор иқтисодиётининг бош омили ва ҳаракатлантирувчи кучидир. Бинобарин, бозор иқтисодиётининг маълум муддатлар давомида самарадор усулларда амалга ошиши, кўп жиҳатдан кишиларга, уларнинг ақл-заковатига, ахлоқий баркамоллиги, маънавият даражасига ва юксак ишбилармонлик маҳоратига боғлиқ.

Бозор иқтисодиёти моддий ва маънавий негизга эга, муайян объектив шарт-шароитлар ва субъектив омилларнинг диалектик бирлигидан иборат. Жамиятнинг табиий ресурслари ва хом ашё манбалари, ишлаб чиқариш кучларининг ривожланиш даражаси бозор иқтисодиётининг моддий базасини ташкил қилса, инсон, унинг етук ақл-заковати, ахлоқий ва жисмоний соғломлиги, юксак ишбилармонлик қобилияти унинг маънавий негизини ташкил қилади. Бозор иқтисодиётининг муваффақиятли ишлаб кетиши учун юқорида қайд қилиб ўтилган ҳар иккала омил ҳам юксак самара билан хизмат қилмоғи зарур.

Баъзи бир мамлакатларнинг тарихий тажрибаси шуни кўрсатяптики, бозор иқтисодиётининг муваффақиятли амалга ошишида муайян мамлакатда барқарор тинчлик ва осойишталик, замонавий демократик давлат сиёсий тизими ўрнатилган бўлиши ҳам керак. Чунки ҳар бир мамлакат ўзи ёлғиз ҳолда бозор иқтисодиётини жорий қила олмайди. Бу соҳада баъзи хорижий мамлакатлар фирмалари ва корхоналари билан иқтисодий ва савдо-сотиқ муносабатлари олиб боришга тўғри келади. Табиийки, уруш ва сиёсий тўқнашувлар давом этиб турадиган мамлакатга хорижий мамлакатлар ишбилармонлари қўшма корхоналар қуришмайди, савдо-сотиқ муносабатлари олиб бормайди, чет эл инвестицияси кириб келмайди.

Шу жиҳатдан қараганда Ўзбекистонда бозор иқтисодиётини амалга ошириш учун зарур шарт-шароитлар мавжуд. Энг аввало, республикамизнинг табиий иқлим шароитларининг яшашга қулайлиги, ер бағрининг ғоят қимматли минерал хом ашёларга бойлиги, хорижий геостратегик мавқега эгалиги, аҳоли ва меҳнат ресурсларининг юксак суръатлар билан ўса бориши унинг қудратли моддий-техникавий имкониятга эга эканлигини кўрсатади.

Иккинчидан, Ўзбекистон мустақил демократик республика сифатида қарор топди. 1992 йил 8 декабрда ўзининг биринчи Конституциясини қабул қилди. Унда ҳозирги замон жаҳон демократик сиёсий тизими ва ҳуқуқий қоидаларининг жами ижобий принцип ва элементлари ўз ифодасини топган, яъни республикамиз бозор иқтисодиётининг ҳуқуқий асослари ишлаб чиқилган ва давлатнинг роли аниқланган.

Учинчидан, Ўзбекистонда бошқа минтақаларга нисбатан тинчлик ва иқтисодий барқарорлик ўрнатилган. Республикамизда қарор топган ҳозирги вазиятни янада мустаҳкамлаш, Ўзбекистоннинг жаҳон халқлари орасидаги обрў-эътиборини ошириш, унинг ички ва ташқи сиёсатини тўғри ташкил қилиш ва оқилона олиб боришлик учун Президентимиз Ислом Каримов томонидан жиддий тадбирлар амалга оширилмоқда. Буларнинг ҳаммаси республикамизда бозор иқтисодиётини янада ривожлантиришнинг чинакам гаровидир.

Шу билан бирга ҳали бу соҳаларнинг ўзига яраша ҳал қилинмаган мураккаб томонлари мавжуд. Республика ҳукумати юзага келаётган бу соҳадаги баъзи қийинчиликларни ўз вақтида ҳал қилиш учун хилма-хил тадбирларни олиб бормоқда. Ўзбекистон бозор иқтисодиётининг маънавий негизларини янада такомиллаштириш билан боғлиқ бўлган баъзи бир фалсафий муаммолар борки, уларни илмий таҳлил қилиш ғоят муҳим аҳамият касб этади.

Бу муаммоларнинг энг асосийларидан бири, бозор иқтисодиётининг мафкураси нимадан иборат деган масаладир. Муайян масаланинг назарий ва амалий томонларининг илмий таҳлил этилиши Ўзбекистонда бозор иқтисодиётини янада такомиллаштириш билан боғлиқ бўлган қатор муаммоларни ечиш зарурлигини тақозо этади.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИНИНГ мафкураси нимадан иборат?

Мазкур савол билан баъзи бир зиёлиларга, олимларга, айниқса, иқтисодий фанлар вакилларига мурожаат қилсангиз, ишончим комилки, уларнинг аксарияти жамиятимиздаги ҳар қандай мафкуранинг мавжудлигини қисман ёки бутунлай инкор қиладилар. Уларнинг даъвосига кўра, гўёки бозор иқтисодиёти шароитида ҳеч қанақа мафкурага зарурат йўқ, ҳамма нарса ва қилинадиган барча ишлар иқтисодий қонунларга бўйсуниши керак эмиш.

Аммо шу нарса аёнки, мафкурасиз жамият ҳам, шахс ҳам бўлмайди. Мафкура ёки маънавият ҳар бир тирик жоннинг маънавий дунёсини ифодаловчи ажралмас хусусияти. Айнан мана шу хусусиятлари билан инсон ҳайвонот оламидан тубдан фарқ қилади.

Мафкура сўзининг луғавий маъносини таҳлил қиладиган бўлсак, масала равшан бўлади. «Мафкура» рус тилида «идеология» тушунчаси орқали ифода этилади. «Идеология» грекча иккита сўз бирикмасидан таркиб топади. «Идея» — ғоя, сиймо ёки қиёфа сўзларидан ҳамда «логос» — фикр, ақл ёки таълимот сўзларидан иборат бўлиб, маълум ғоялар ҳақидаги таълимот демакдир, яъни мафкура фалсафий тушунча бўлиб, маълум мақсадга қаратилган инсон ақл-заковатини ифода этувчи ғоялар ва қарашлар йиғиндисидир.

Фалсафа луғатида мафкурага шундай таъриф берилган: «Мафкура — сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, фалсафий, диний ва эстетик қарашлар йиғиндисидир, устқурманинг маълум қисмидир. Мафкура оқибат натижада, энг аввало, иқтисодий муносабатларни акс эттиради».

Демак, ҳар қандай фикр ва ғоя маълум мақсадсиз бўлмаганидек, ҳар қандай мафкура ҳам у ёки бу синф, ижтимоий гуруҳ ёки йўналишнинг мақсад ва истакларини ифода этмаслиги мумкин эмас.

Шундай экан, Ўзбекистонда ўтказилаётган бозор иқтисодиёти ҳам маълум мафкуравий асосга эга, чунки бозор муносабатлари ислоҳоти фақатгина иқтисодий ўзгаришларни амалга ошириш билан чегараланиб қолмайди. Шу билан бирга у жамиятнинг ижтимоий-сиёсий ва маънавий ҳаётида ҳам чуқур қайта қуришлар ўтказилишини тақозо этади. Ўзбекистондаги бозор иқтисодиётининг мафкураси асосан битта йўналишга қаратилган, унинг асосий мақсади Ўзбекистон Республикасининг жаҳондаги тараққий этган мамлакатлар даражасига ривожланиб етишини, унинг иқтисодий-сиёсий ва маънавий жиҳатлардан чинакам мустақилликка эришуви халқнинг тўқ ва фаровон яшашини, мамлакатимизда барқарор тинчлик ва осойишталик ўрнатишни, жамият аъзоларининг ўз қобилиятлари ва истеъдодларини тўлалигича эркин ҳолда намоён қила олишларини таъминлашдан иборатдир.

Халқнинг маънавиятини ўстириш, уларнинг ҳар бирида Ватанни севиш, уни эъзозлаш, Ватан фидойиси бўлиш, айниқса ёшларда инсонпарварлик фазилатларини тарбиялаш муаммолари бугунги кундаги бозор иқтисодиёти мафкураси ислоҳоти талаб қилаётган асосий вазифалардан биридир. Хўш, бундай мафкурани ким олиб бориши керак? Унинг бошқариш механизми борми? Маълумки, олдинги даврларда бундай масалаларни партия ташкилотлари бажарар эди. Эндиликда уни ким олиб бориши керак?

Мен бу билан эски тоталитар тузим шароитидаги бошқарув тизимига қайтишни таклиф қилаётганим йўқ. Лекин ўша даврлардаги баъзи ижобий услублардан фойдалансак ҳам яхши бўларди. Масалан, ҳозирги даврда республикамиздаги энг катта имкониятга эга олимлар, етук мутахассислар, мактаблар, ўрта ва олий ўқув юртларидаги профессор-ўқитувчиларнинг куч ва имкониятларидан ғоявий-тарбиявий, тарғибот ва ташвиқот ишларида етарли даражада фойдаланаётганимиз йўқ.

Мана, масалан, Ислом Абдуғаниевич Каримов Вазирлар Маҳкамасининг яқинда ўтказилган кенгашида сўзлаган нутқида (буни телевизор орқали ҳамма эшитди) бозор иқтисодиёти ислоҳотини тарғиб ва ташвиқ қилиш масаласига алоҳида тўхтаб ўтдилар. Бу муаммонинг қанчалик зарур ва долзарб эканини тасаввур қилиш қийин эмас.

Шундай экан, бутун жамият аъзоларига бозор иқтисодиёти ислоҳотининг туб моҳияти ва мақсадини тушунтириш бугунги кундаги мафкуравий соҳаларда олиб борилиши зарур бўлган вазифалардан биридир. Айтмоқчиманки, мафкурага оид бундай ишларга ташкилий жиҳатдан ким раҳбарлик қилиши керак?

Шу муносабат билан шундай таклиф киритмоқчиман. Ҳозир ана шундай мафкуравий ишларни бошқарув механизмини яратиш вақти келди. Бундай бошқарув тизими пастдан юқорига томон Президент Кенгашигача бўлган босқичларни ўз ичига олмоғи зарур.

Пайти келганда шуни айтиш керакки, кўп соҳаларда турли хил соҳага оид олимлар, мутахассислар орасида қизғин мунозаралар туғдирувчи яна битта муҳим муаммо бор. Бу — фан ва мафкуранинг бир-бирига ўзаро муносабати масаласидир.

Маълумки, фан ижтимоий онгнинг муҳим шакли сифатида, табиат ва жамиятдаги нарса ва ҳодисалар ҳақидаги маълум тизимдаги тартибга тушган, мантиқий боғланган илмлар йиғиндисидир. Фан ҳақида гап борганда битта ҳақиқатни унутмаслик керакки, у маълум қатлам ёки ижтимоий гуруҳга мансуб, маълум манфаатлар ва эҳтиёжларни кўзловчи кишилар томонидан яратилади. Фан — бу ижтимоий институт ва кишилар ижтимоий фаолиятининг маълум тури бўлиб, маълум уюшмадаги субъектлар (илмий жамоалар) томонидан амалга оширилади ва унда қатнашаётган олимлар маълум социал манфаатларнинг ҳимоячилари сифатида майдонга чиқадилар. Фан фан учун эмас, балки фан жамият ва кишилар ижтимоий манфаатларини қондириш учун керак. Демак, ҳар қандай фан, шу жумладан, табиий фанлар ҳам, иқтисодий фанлар ҳам, мафкуравий характер касб этади.

Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» рисоласида республикамизнинг бозор иқтисодиётига кириши ва ривожланиши учун, унинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқилган, ўз андозаси асосида Ўзбекистон учун жуда муҳим аҳамиятга эга бўлган ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг беш хил турдаги устивор йўналишлари аниқ белгилаб берилган. Бу йўналишларнинг ҳар бирининг ўзи халқ хўжалиги ва ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг турли соҳаларига оид йирик муаммоларни ўз ичига олади. Уларда республикамизнинг бозор иқтисодиётини ривожлантиришда яқин келажакка қаратилган истиқбол манзаралари ўз ифодасини топган.

Йўлдош ЖУМАБОЕВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.

ҲАЯЖОНЛИ ДАМЛАР

Тошкент Давлат дорилфунуни қошидаги С. Ҳ. Сирожиддинов номли лицей-интернатга борганимда кун пешиндан оғиб қолганди. Бетон девор билан ўралган ҳовлига киришимданоқ кўз олдимда гўзал манзара намоён бўлди. Озода супурилган ҳовли, ям-яшил дарахтлар билим масканига кўрк бағишлаб турибди. Сокинлик эзгу ишларнинг даракчисидек атрофга сепини ёйган.

Ўқувчиликнинг ҳаяжонли дамлари ҳам ниҳоясида. Лекин бу лицейда ўзгача дастур асосида ўқитилади ва сабоқ давом этади... Бу ерда турли вилоятлардан ва Қорақалпоғистондан келган ёшларга математика, физика, биология, химия фанлари чуқур ўргатилади. Ҳозир илм даргоҳида 5 нафар фан доктори, 10 нафар фан номзоди ўқувчиларнинг иқтидорини ривожлантириш, илмий иш малакасини ҳосил қилиш ва уларни олий ўқув юртларига киришга тайёрлаш учун жалб қилинган.

Ичкарига кирдим. Синфхоналарнинг бирида лицей-интернат директори, Республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи, профессор Мирфозил ака Мирзааҳмедов «Илмий конференция»нинг вазифалари ҳақида гапираётган экан. Ўқувчилар билан биргаликда директорнинг гапларини тинглай бошладим.

— Илмий анжуманимиз бир неча кун давом этади. Бошқа гуруҳларда ўз фанларига хос маърузалар тингланади. Ҳозир математика фанига ихтисослашган ўқувчиларнинг билимини синаб кўрамиз. Маърузаларни эса уч тилда: инглиз, немис, ўзбек тилларида тинглаймиз.

Кейин ўқувчиларга сўз берилди. Руслан Қурбонов, Ғанишер Асроров, Отабек Жумаев, Аброр Азаматовлар ўз илмий изланишларини чет тилда баён қилиб бердилар. Улар бурро-бурро, дадил гапиришар, энг асосийси, кўзларидан илмга ташналик, ўз чиқишларидан қониқиш кайфиятини уқиб олиш мумкин эди.

Илмий тилнинг ўзи қийин, айниқса — математика, физикага доири. Яна уни инглиз ё немис тилида гапирсанг. Ўспирин йигитларнинг ўзларини эркин ва ишонч билан тутишларида ўқитувчиларининг ўрни катта. Шу сабаб ҳам устозларнинг кимлиги билан қизиқдим. Булар — М. Исроилова, Г. Саъдуллаева, Ш. Отабоевалар экан.

Конференция ниҳоясида Баҳодир Ҳайдаров ўқитувчиларнинг номидан якунловчи мулоҳазаларини айтади.

— Битта ўртоғингиз ўз маърузасини «илмий ишим» деб бошлади. Ҳақиқатан бугунги синов ҳаётингиздаги дастлабки илмий иш. Бу ҳаяжонли дамни умр бўйи эслаб юрасиз. Маърузалар турли тилларда олиб борилди. Сўзларингизда стилистик хатолар сезилса-да, дастлабки тўсиқдан дадил ўтдингиз, — деди у.

Бир фанни турли тилларда ўқитиш ўқитувчилардан машаққатли меҳнатни талаб қилади. Қолаверса, зиммаларида мустақил Ўзбекистоннинг илмий куч-қудратини яратишдек масъулиятли вазифа турибди. Бироқ бозор иқтисодиётига ўтиш даври қийинчиликлари зиё масканини ҳам қийин вазиятга қўймоқда. У давлат таъминотида бўлса-да, созлаш ва таъмирлаш ишлари учун етарлича пул йўқ. Бой ташкилотларнинг ҳомийлигига олишларига эҳтиёж сезилмоқда. Лицей-интернат Тошкент Давлат дорилфунуни қошида фаолият юритсада, Чилонзор туманидаги 9-мавзенинг 33-уйида жойлашган. Шу боисдан ўқитувчиларнинг дарсларга қатнаши оғир. 50—60 нафар ўқувчини дорилфунунга олиб бориб, компьютер лабораторияси жиҳозлари ёрдамида ўқитиш ҳам қийин кечаяпти. Лицей-интернатни олий билим даргоҳига яқин жойга кўчириш масаласида ўқитувчиларни вазирликлардаги масъул ўртоқлар қўллаб-қувватлашига умид қиламиз. Яна бир мулоҳаза: Ўқувчиларнинг уйларига бориб-келиш харажатларини вилоятларнинг ҳокимиятлари зиммаларига олишса ёмон бўлмасди. Бу ёғи таътил... у ёғи — янги ўқув йили. Ўйлаймизки, ушбу камчиликлар бартараф этилади.

Н. МУҲАММАДИЕВ.

Хотира

УМР ЎТКИНЧИДИР...

«Яна шуни эшитдимки, ҳазрати пайғамбаримиздан, унга тангрининг марҳаматлари ва саломлари бўлсин, сўрабдилар: «Агар Сиз наби ва расул этиб юборилмаганингизда, қайси иш билан шуғулланар эдингиз?» Улар шундай деб жавоб берган эканлар: «Султонлар хизматида бўлишни ихтиёр этиб, тангри таолонинг бандаларига фойда ва яхшилик етказардим».

«Темур тузуклари»дан.

...БИЗ «ПАХТА ИШИ» туфайли бандигоҳларда йиллаб азоб чекиб, ниҳоят озодликка чиққанлар ҳақида кўп ёздик. Уларнинг аянчли қисмати, аччиқ хотираларини босдик. Бутун бир даврнинг тарихи қайта ёзилди. Лекин юраклардаги жароҳатлар битмай қолавердилар.

Сўнгги қатағон даврининг битмас жароҳатларидан бири-си — ҳибсга олинмаган, сўроққа чақирилмаган, ҳукм ўқилмаганлардир. Уларни шунчаки, таъқиқлаб қўйишди — вазифасидан олишди, номини эслатишмади, эл-юрт орасида турли миш-мишлар тарқатиб, бадном қилишга уринишди. Бу мустабид тузумнинг энг мунофиқ сиёсатларидан бири эди.

...1985 йилнинг сўнгги ойлари. Шўро давлатида янги хўжайин алмашганига ярим йилдан ошган. Сиёсат янгича изга тушмоқда, улкан ўзгаришлардан лоф уришга киришиб кетганмиз. Дунёни қайта қурмоқчимиз. Ўзбекистонда — азал-азал меҳнаткаш халқда охири кўринмайдиган ташвишлар. Пахта йиғим-терими. Уч ойки тирик жон далада. Ялпи сафарбарлик. Миллионлар азоб билан териб топширилмоқда. Еки аллақачон бўшаб қолган отизлардан, ғўзапоянинг таптақир пояларидан «йиғиштирилмоқда» бу «оқ олтин!» Буйруқ шу — бажаришинг шарт! Бажармадинг, оқибати маълум. Аввало раҳбар зоти борки, ҳаммасига ёмон. Исталган дақиқада фақат битта айб билан ишдан олишлари, ёмон отлиққа чиқазишлари мумкин. «...ишни таъминлай олмагани учун!» «Иш» деганимиз пахта режасининг бажарилиши. Қайси йўл билан бўлмасин...

Ўша йили Хоразмда пахта мақтангулик бўлмади. «Қама-қама» бошланиб кетган, юртда безовталик, раҳбарларнинг ишдан қўли совуб улгурганди. Кўпчилик туманлар қатори Боғотда ҳам режалар кўзланганига етмай қолди. Борини териб топширишди. Бўлди-да! Йўқни қайдан олади? Аммо... Боғот туман фирқа қўмитасининг ноябрь ойи охирларида бўлиб ўтган пленумида фирқақўмнинг биринчи котиби Б. Бободдиновни вазифасидан олишди. Ишга раҳбарликни таъминлай олмаганлиги учун... Ажабланарлиси, унинг ўзи шахсий масаласи кўрилаётган пленумда иштирок этмади...

Бобожон Бободдинов бу вазифага 1980 йилнинг охирларида сайланганди. Бунгача турли лавозимларда ишлаган. Ўрта мактабда директор, илмий бўлим мудири. Боғот тумани ташкил қилингач, халқ маорифи бўлими мудири бўлди. Икки йил кейин — 1973 йилда эса ижроқўм раислигига сайлашди.

Раҳматлиқ Искандар ака Дўсов айтган экан: «Охир замон бўлар-ов? Кўп одам вайрон бўлиб кетади. Тепадагилар қаёққа қараб боришаётганини билишадими? Буюришади, буюришади...»

Замон шу эди. «Қувиб ўтишлар» русумга кирган паллада ҳалоллик эмас, рақамфурушлик иззатда бўларди. Хрушчев дегани Америкони чанг-тўзонда қолдириб кетишга қаттиқ жазм этди. Аввал маккажўхори бўйича. Кейин пахта... Қувиб ўтиш — айтишга осон. Балки ҳаммаси режадагидек тузилса, ерлар шароитига қаралса, агротехника рисоладагидек бўлса, қувиб ўтиш мумкин бўларди. «Ф—108» навли пахта синов шароитларида икки юз центнергача ҳосил бергани маълум-ку?! Йўқ, Москвадагилар буни исташмади. Фақат буюришди. «Фалон йилда ўтамиз-кетамиз!» Вассалом! Бу ёғи сиёсий масала. «Йўқ» деб кўринг...

Шу тариқа «қувиб ўтишлар» даврлари бошланди. Муте халқ ишлайверади. Боласини букчайтириб далага ҳайдайверади, Бешигини отиз четида қўйиб, эгатларига сочилиб ётаверади. Тепасидан аэропланлар заҳри қотил сепиб ўтишаверади... Қўллар қаваради, жигарлар сарғаяди, неча-неча умрлар далада поён топади...

Москов эса ўз ғояларига садоқат билан хизмат қилганларни, фидойилик кўрсатиб ишлаганларни айбдор, деб топади. Сталин замонасида тиғи занглаб қолган ўлим машинаси қайта ишга тушади...

Бобожон ақалли бирорта чора олмади. Вазифасидан кетишига — «ишни уддалай олмагани» сабаб. Одамлар наздида бу айб — шу даврда масъул ишда бўлгани. «Бир айби бўлмаса...» деган гумон.

Ўша йиллари ишлаганларга осон тутманг. Аксарининг умри бетинч ва оқибати фожиали кечди.

Бобожон аканинг бу дунёни тарк этганига тўрт йилдан ошди. Биз бир мўмин банданинг ўз юртига, халқига хизматлари ҳақида айтмоқчимиз, холос.

Раҳбарнинг хизматини белгилайдиган омил фақат пахта режасининг бажарилиши билан ўлчанмайди. Юқоридагиларга шундай бўлса бордир. Чунки турғунлик замоналарида режа бажарилдими-йўқми бундан оддий фуқаро-деҳқонга наф йўқ эди. Пахта азал-азалдан сув баҳосида пуллаб келинди.

Хом ашё сотиш билан бирор халқ бойиб кетмаган, иқтисоди кемтикларини бекита олмаган, жаҳон ҳамжамиятининг гигантлари даврасида қур тўкиб ўтира олмаган. Раҳбарнинг халққа хизмати — ундан кейин эсланадиган эзгу ишлари — булар қуриб ишга туширилган корхоналар, маданий-маиший иншоотлар, қишлоқларнинг обод бўлиши, газ, ичимлик сув таъминоти... Дала бир кун боқар, ўн йил боқар, минг йил боқмас. Саноқли эгатларга саноқсиз халқни жойлаб бўлмас. Ўзбекнинг бошига-да кун келиб ишсизлик балоси тушиши мумкиндир... Ана шуни кўра билган, вақтида саноатга зўр берган кишиларнинг номи бугун эъзозда, хотираси унут бўлмас.

Бобожон ака туман марказида ҳашаматли ва кўптармоқли Маданият саройи қурилиши бошида турди. Ҳатто, тепадан дакки эшитса-да, уни лойиҳасиз бошлатиб юборди. Ҳозирда бундай маданий-маърифий маскан қишлоқ туманлари орасида давлатимизда саноқлигина. Ҳар томонлама қулай ва тўла шароитли 420 ўринли марказий шифохона қурилиши. Қурилиш қиймати уч миллион сўмдан ошса рухсатни ўша даврларда фақат Москов карчалонлари беришарди. Бу қурилиш лойиҳасини ишлатиш ва тасдиқлатиб олишнинг ўзи бўлмаган. Рухсат олишнинг ҳам... Маблағ йўқлиги ва ташаббускорнинг вазифасидан четлатилиши билан қурилиш ҳам бир муддат тўхтаб қолди ва ўтган йили ниҳоят ишга туширилди. Экологик ҳалокат минтақасида касалликлар кўпайган замонда бундай касалхонага эга бўлишнинг ўзи бахт. Шу даврда пахтани қайта ишлашга мўлжалланган иккита йирик тўқимачилик ва гулбосиш фабрикалари қурила бошланди. Уларда бугунда минглаб хотин-қизлар муқим иш билан бандлар. «Хоразм» жамоа хўжалиги ҳудудида йирик силикат ғишт заводи қуриш режалаштирилганди. Лойиҳалари битган, ҳатто асбоб-ускуналари келтирилганди... Ҳозир бу завод тақдири ҳақида бирор гап айтиш қийин...

Искандар Дўсов номли (собиқ Нариманов) жамоа хўжалигида чинничкилик цехи ишидан кўнгли тўлган, унинг афзаллиги ва халқ учун нақадар зарурлигини англаган Б. Бободдинов худди шундай йирик комбинат қуриш режасини ўртага ташлайди. Лойиҳаси ҳозирлатилади. Ўша пайтдаги нархнавода ўн олти миллион сўм турадиган бу комбинат ишга тушгач, унда ўн мингдан ошиқ одам ишлаши мумкин бўларди. Ҳозирда қурилиши бошлаб юборилган бу иншоотнинг «баҳоси» бир неча миллиард сўмларда баҳоланмоқда. Вақт келиб ишга тушгач, бозор иқтисодиёти даврида, юртимиз мустақиллиги йўлида бу улкан комбинатнинг ўз ўрни, жаҳонга чиқазадиган маҳсулотлари бўлса не ажаб.

Бир туп кўчат эккан банданинг оладиган савоби баланд. Асрий қумликлар ва ташландиқ сув ҳавзалари бўйида бир неча йил мобайнида жуда оромбахш маскан яратилди — Қалъажиқ дам олиш минтақаси. Бу иш ҳашар йўли билан бунёд этилгани, ҳар йилги мавсумда юз минглаб кишиларга соғлигини мустаҳкамлаш ва ҳордиқ чиқазишга хизмат қилаётганини айтсак ташаббускорга чандон савоби тегаётганини англаймиз.

У тўсатдан вазифасидан кетди. Кетказишди. Номига иш бериб, қатағон қилиб қўйишди. Кейинчалик у бошлаган қурилишлар, елиб-югуришлар оқибатида юзага келтирган иншоотлар биткaзилиб, ишга туширилиш дақиқаларида унинг «эгалари» кўпайди. Кимлардир бу тантаналарда нутқ ирод қилди, ўзини бунёдкордек тутди. Бобожон ака ҳақида бир оғиз эсланилмади. «Ўтин ёрган болта ташқарида қолаверди»...

Биз фақат катта қурилишлар ҳақда сўз юритдик. Энг ёмон томони — шу қурилишларни режалаштириш, бошлаш ва унга қурилиш материаллари топиш, ускуналар ундиришнинг ўзи бўлмаган... Ҳатто бир дона мих учун ҳам кимгадир илтимос қилишган...

Марҳумнинг акаси, тиббиёт фанлари номзоди Латифжон ака Бобожонов азадор кунларида куйиниб айтганди: «Укамга тенгдош раҳбар зоти борки, фидо бўлиб кетишди. Не тинчлик бўлди, не дам олиш. Яна катталарнинг зуғуми. Ҳаловат йўқ, еяр-ичари вақтсиз... Хасталанганида даволанинг, дердим. Иши кўплигини баҳона қиларди, вақт келар, дерди. Охир оқибат сурункали касаллик уни барвақт олиб кетди...»

Мунофиқ тузумнинг малайлари Бободдиновга кўрсатган сўнгги «каромат» шу бўлдики, унинг дафн маросимини қатағон қилишди — вилоят фирқа қўмитасининг ўша пайтдаги иккинчи котиби Леонид Нетяга деган кимса вилоятдаги катта-кичик лавозимда ишлайдиган раҳбарларга кўрсатма беради: «Дафн маросимида қатнашилмасин!» Ўзи бу билан қаноатланиб қолмай худди шу куни — марҳумга жаноза ўқилаётган пайтда Боғотда партия мажлиси ўтказади...

Тақдирни қарангки, бугун Нетягани вилоятда фақат ёмон ном билан эслайдилар. Бободдиновни эса халқ унутмади. У қачонлардир раҳбарлик қилган мактабга номини беришди, унинг хотирасига бағишлаб кеча ўтказишди.

Уни Деҳқонбозор қишлоғидаги Одина эшон бобо қабристонига — боболари ёнига дафн этишди. 30-йилларда отаси Бободдин бобо оддий мироб киши ўтган, аммо саводли кишилар қувғин қилинган пайти бошқа қишлоққа кўчиб кетганди. Асли эшонлар наслидан бўлмиш Бобожон ака қачонлардир бутун Хоразмда машҳур бўлган, аммо қизиллар йўқотган Эшонбозорни қайта тиклатгани, мазкур қабристонни обод этганини ҳам энди ҳурмат билан эслашади. Ҳар якшанбада бу ерда катта бозор бўлади. Юрт йиғилиб келади. Бозордан юз қадам наридаги қабристонда эса шу савобли ишларнинг ташкилотчиси ҳоки ётибди.

Бобожон акадан ана шу яхши ишлари ёдгор бўлиб қолди. Гарчи унинг номи бу иншоот, биноларнинг пештоқларига битилмаган бўлса-да. Аммо шу ёзув одамларнинг қалбида битилган, хотираларига ўрнашган.

Ундан етти нафар фарзанд қолди. Ва яна биз айтган, айтмаган ишлари, хизматлари, шогирдлари...

Умр ўткинчи. Агар сени ортингдан яхши ном билан эслашларини истасанг, ўзингдан ёдгорлик қолдир, иморат сол, кўчат эк, демиш Шарқ донишмандларидан бириси.

Сиёсат ҳам ўткинчи. Унинг маддоҳлари-ю, малайлари вақтинчалик ҳузур-ҳаловати эвазига абадул-абад ёмонотлиқ бўлиб кетадилар бу дунёдан.

НИМА ДЕЙМИЗ. Кечаги кунда — яқин ўтмишда замон талотумлари қурбони бўлган кишилардан бирининг муқаддас хотирасини беҳуда эсламадик. У ёлғиз эмасди. Тузум қатағон қилган бундай кишилар ўнлаб, юзлаб, минглабдир...

Рўзимбой ҲАСАН.

КЕЧА · БУГУН · ЭРТАГА

● **ТУРКМАНИСТОН** Президенти Сапармурод Ниёзов расмий ташриф билан Францияга келди. У кеча Президент, Франсуа Миттеран билан учрашди.

● **РОССИЯ** Федерацияси Президенти Борис Ельцин билан Тожикистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Имомали Раҳмонов кеча Кремлда иккала мамлакат ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартномани имзоладилар. Россия билан Тожикистоннинг иқтисодиёт, давлат чегарасини қўриқлаш, фан ва техника соҳасидаги ҳамкорлигига тааллуқли еттита ҳужжат ҳам имзоланди.

● **СОЧИДА** дам олиш унча-мунча одамларга насиб қилмайди, энди. Сабаби аён — нархи қиммат. Шунинг учун ҳам кўпгина дам олиш масканлари ҳатто бир кунлик йўлланмаларни тайёрлаб сотмоқдалар. Бир кунлик дам олиш 400 сўмдан 1000 сўмгача қилиб белгиланмоқда. Демак, денгизда чўмилиш ҳам қийин бўлиб қолди.

● **РУБЛЬ** танқис бўлмайди. Ўн минг сўмлик сўлкавойларга ҳам ўрганиб қолдик. Энди эса ундан ҳам каттароғини чиқариш мўлжалланмоқда. 1993 йилнинг биринчи чорагида Россия Марказий банки 833 миллиард сўм пулни муомалага чиқарди. Бу 1992 йил мобайнида босиб чиқарилган жами пулнинг ярмидан кўпроғига тўғри келади.

Россия Федерацияси ҳукумати ўтказаётган солиқ ва пул-кредит сиёсатининг мақсади 1993 йил охиригача пул қадрсизланишининг ойлик суръатини 10 фоизгача қисқартиришдан, 1994 йилда нарх-навони барқарорлаштиришга эришишдан иборат.

● **УКРАИНА** Президенти Леонид Кравчук билан Польша Президенти Лех Валенсанинг Киевдаги учрашуви ниҳоясида бир қанча Украина — Польша ҳужжатлари имзоланди. Киевда икки мамлакат Президентларининг маслаҳат қўмитаси иш бошлади.

● **ҚИРҒИЗИСТОН** иқтисодиётида доллар тобора мустаҳкам ўрин олмоқда. РАТА—ТАСС мухбирига хабар қилишларича, 15 майга қадар минг куб метр газ 31 минг рубль турган бўлса, энди АҚШнинг 120 долларига сотиб олинмоқда. Четдан келтирилган газ билан ишловчи баъзи саноат корхоналарининг иши тўхтамоқда.

● **МОЛДОВАДА** қўшма корхона барпо этмоқчи бўлган хорижий сармоядорлар бундан буён корхонанинг дастлабки жамғармасига ўн минг долларга тенг миқдорда пул топширишлари керак бўлади. Ҳукуматнинг «хорижий сармоядорлар қўшадиган улушни тартибга солиш тўғрисида»ги қарорида шу қоидалар белгилаб берилган.

Ватан тупроғи муқаддас

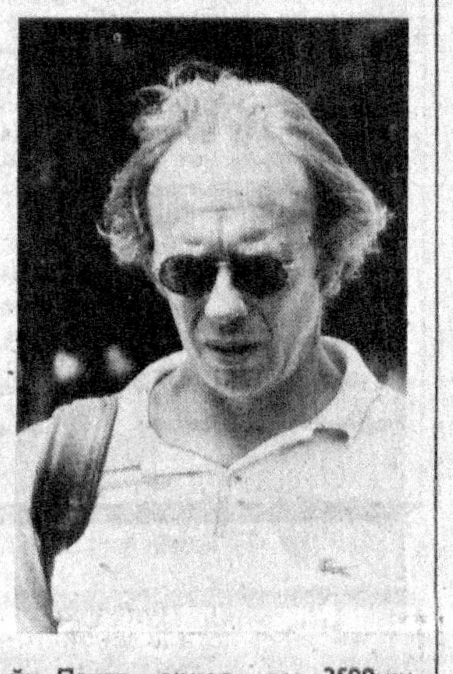

Афғонистон ҳудудидаги тожикистонлик қочқинлардан бир гуруҳи Термиз-Ҳайратон «Дўстлик» кўприги орқали ватанига қайтди.

Жаҳон харитасидан жой олган ҳар бир катта-кичик давлатнинг мавқеи, обрўйи халқаро миқёсдаги турли муаммоларни ҳал этишда тутган йўли ва амалга оширган саховатли ишлари, қисқача айтганда, юргизаётган сиёсатининг нечоғли самимий экани билан белгиланади.

Тожикистонда рўй берган фожеали воқеалар, ижтимоий-сиёсий танглик, биродаркушлик уруши бу заминда яшовчи халқлар бошига кўп кулфат келтирди. Одамларнинг ҳаловати бузилди. Ҳаёт издан чиқди. Натижада минглаб кишилар киндик қони тўкилган жойларни тарк этиб, вақтинча қўшни мамлакатлардан паноҳ излашга мажбур бўлди. Жумладан, ўтган йил охирларида 60 мингга яқин одам Панж орқали Афғонистонга ўтиб кетди. Шу тариқа тожикистонлик қочқинлар муаммоси пайдо бўлди.

Қўшнинг тинч — сен тинч, деган мақол бор. Ўзбекистон Республикаси раҳбарияти, айниқса, Президент Ислом Каримов оғир пайтда Тожикистонга ҳам маънавий, ҳам моддий ёрдам бериш, қўшни мамлакатнинг ички ишларига аралашмаган ҳолда у ердаги вазиятни барқарорлаштиришга кўмаклашиш борасида имкони бўлган ҳамма ишни қилди. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Ш. Зиёмов мухбирларга шундай деди:

— Бугун сиз гувоҳи бўладиган воқеа республикамиз Президенти Ислом Каримов ўтказаётган Марказий Осиёда тинчлик, барқарорлик ва осойишталикни сақлашга қаратилган сиёсатнинг узвий бўлагидир. Президентимизнинг ҳамдўстликка аъзо бўлган давлатлар бошлиқларининг учрашувларида Тожикистонга ёрдам бериш масаласини бир неча бор ўртага қўйгани, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Ғолийга икки маротаба мактуб йўллаб, мазкур минтақадаги вазиятга жаҳон ҳамжамиятининг эътиборини тортгани ҳаммага маълум. Ана шу таклифлардан бири қочқинларни ватанига қайтаришда, агар лозим бўлса, Ўзбекистон ҳудудидан фойдаланиш эди. Бугун ана шу хайрли иш бошланмоқда. Ўзбекистон бу тадбирни амалга оширишда барча ташкилий жиҳатларни, хусусан, транспорт етказиб бериш ва хавфсизликни таъминлаш масалаларини зиммасига олган.

Кутиш онлари... Нақадар секин кечади. Ҳайратонга кетган поезд билан чегарачилар алоқа боғлаган. «Лагердан чиққан қочқинлар етиб келди», «Божхона назоратидан ўтяпмиз», «Ҳозир йўлга чиқамиз» деган узуқ-юлуқ хабарлар келиб турибди. Фурсатдан фойдаланиб Тожикистон Республикаси ташқи ишлар вазирининг биринчи ўринбосари Эркин Раҳматуллаев билан суҳбатлашдик.

— Жумҳуриятимиз яшаш жойларини вақтинча тарк этишга мажбур бўлган фуқароларини қабул қилишга тайёр,— деди у. — Аввало, бунинг учун ҳамма ҳуқуқий асослар яратилди. Қочқинлар хусусида уларни турли жавобгарликдан халос этувчи учта қонун қабул қилинди. Ҳозиргача ватанига қайтган 10 мингдан зиёд фуқаро аввалгидек осойишта ҳаёт кечирмоқда. Республика Олий Кенгаши Раисининг биринчи муовини А. Достиев раҳбарлигидаги нуфузли комиссия қочқинларга дахлдор барча муаммоларни ҳал этади. Уй-жойларини таъмирлаш борасида кўмаклашади.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, мазкур тадбир Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг раҳбарлиги ва назорати остида ўтмоқда. Мозори Шарифда қочқинлар муаммоси бўйича БМТ олий комиссарлигининг бошқаруви фаолият кўрсатади. Унинг раҳбари Филипп Лабревени [юқоридаги суратда] дам Термизда, дам Ҳайратонда, дам Мозори Шарифда учратасиз. Хуллас, тиним билмайди.

— Ҳозир Балх вилоятидаги Тошқўрғон ва Сахий лагерида 30 минг, Қундуз яқинида эса 20 мингга яқин қочқин бор,— деди у.— Уларга БМТ ҳар томонлама инсонпарварлик ёрдами кўрсатаётир. Бу ишда «Жунбуши миллийи Исломийи Афғонистон» («Афғонистон Ислом миллий ҳаракати») раиси, армия генерали Абдурашид Дўстим сидқидилдан кўмаклашмоқда. Бугун бу ердан 300 дан ортиқ қочқин ватанига қайтди. Қуйи Панж орқали эса 2500 кишини қайтариш кўзда тутилган.

«Бу тадбирни амалга оширишда Ўзбекистоннинг иштирокини қандай баҳолайсиз? деган саволга БМТ вакили шундай жавоб берди:

— Қочқинлар Тожикистон фуқароси, лагерлар эса Афғонистон ҳудудида жойлашган. Улар Ўзбекистон орқали ватанига қайтади. Мана шунинг ўзи ҳамма гапни айтиб турибди.

Қочқинлар тушган поезд «Дўстлик» кўпригини — Афғонистон—Ўзбекистон сарҳадини кесиб ўтди. Дийдорлашув лаҳзалари келди [иккинчи сурат]. Қочқинлардан бири вагондан тушиб, турон тупроғини ўпди, кўзига суртди. Бу ерда ҳозир турган тиббиёт ходимлари, чегарачилар ишга киришиб кетди. Қочқинларнинг мусибат соя солган, ҳорғин чеҳраларида табассум жилва қилди.

— Биз олти ой ватандан йироқда яшадик,— дейди 68 ёшли Тоир бобо Олимов.— Лекин, жудоликда ҳам фикру хаёлимиз она юртда бўлди. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг биз учун қилган ҳамма ғамхўрликларидан бохабармиз, радиодан эшитиб турдик. У кишидан, ўзбек халқидан ғоят миннатдормиз. Ўзбекистоннинг бу яхшилигини умрбод унутмаймиз!

Кутиб олиш маросими тугади. Қочқинлар тушган поезд Тожикистоннинг Қўрғонтепа вилоятига қарашли Шаҳритуз тумани сари йўл олди. Улар ҳар зарраси муқаддас ватан тупроғи кутмоқда.

Биз, кузатиб қолувчилар ҳам бир-бир тарқалдик. Ҳамманинг кўнглидан осойишталик, барқарорликдан ортиқ бахт йўқ экан, майли, вақтинчалик етишмовчиликлар ҳам барҳам топар, лекин ҳеч ким она юртидан айри тушмасин, бундай кунни Оллоҳ таоло ҳеч кимнинг бошига солмасин, деган фикр кечди.

Қочқинларни ватанига қайтариш давом этади.

Аҳмад ХЎЖА,
ЎзА мухбири.

Суратларни
Р. ШАГАЕВ [ЎзА]
олган.

Истиқболи порлоқ юрт

Жаҳон ҳамжамиятида ўз ўрнини эгаллашга интилаётган Ўзбекистонга хорижий сармоядорларнинг қизиқиши тобора ортиб бормоқда. Уларни асосан учта масала қизиқтиради. Биринчиси, хом ашё манбалари, иккинчиси минтақадан бозор сифатида фойдаланиш имконияти, учинчиси фойда. Шу боисдан ишбилармонлар бу ердаги иқтисодий ва ижтимоий аҳволни ўрганиш, келажакда улкан бозор вазифасини ўтайдиган минтақанинг эҳтиёжларини таҳлил қилиш учун ўз вакилларини тез-тез бу ерга юбормоқдалар. «Дойче банк» кенгаши бошқаруви аъзоси жаноб Георг Крупп раҳбарлигидаги делегациянинг, машҳур «Адидас» компаниясининг асосчиларидан бири, ўзбек-француз амалий алоқаларини мувофиқлаштирувчи Эндрю Гельфи бошчилигидаги француз ишбилармонлари вакилларининг Ўзбекистонга келиши бунинг яққол исботидир.

Шу вақтгача асосан Осиё ва Шарқ мамлакатлари биз билан ҳамкорлик қилишга интилаётгани сезилар эди. Бу интилишлар натижасида кўплаб қўшма корхоналар вужудга келди. Балки буни президентимизнинг Шарқ мамлакатларига қилган амалий сафарлари билан изоҳлаш керакдир. Бугунга келиб эса Оврупонинг энг йирик, ривожланган давлатлари биз билан иқтисодий муносабатлар ўрнатишга ҳаракат қилмоқдалар.

Ишбилармон, сармоядор аҳли борки, ўз режаларини, орзуларини олдиндан бировга ошкор этмайди. Эҳтиёткорлик билан қадам қўяди. Шовқин-суронсиз, ими-жимида ўзларини қизиқтирган маълумотларни йиғадилар. Уларни тарозуга солиб, илмий асосларда таҳлил қиладилар. Фойда келадиган бўлса иш бошлайдилар. Француз тадбиркори жаноб Гельфи бир неча йилдан бери Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятларини ўрганганди ва эндигина ишбилармон вакилларни бу ерга олиб келиб, ўз ниятларини президентимизга ошкор этаётгани бежиз эмас. Бу анча вақт тўпланган маълумотларнинг якуний хулосасидан келиб чиққан дадил қадамдир.

Маастрихт шартномаси имзолангандан кейин Ғарбий Оврупо мамлакатлари ўртасидаги рақобат кескин кучайиб кетди. Улар янги-янги бозорларни эгаллаш, ўз маҳсулотларини сотиш, сармояларини кўпайтиришга ҳаракат қилмоқдалар. Оврупо мамлакатларидаги ишбилармонларни шу вақтгача икки ҳол — иқтисодимизга солинажак сармоялари беҳуда кетмаслигига бериладиган кафолат ва чет элга бевосита чиқадиган йўлларимизнинг камлиги ташвишга солиб турган эди. Шу орада Туркманистон темир йўлини Эрон йўлига боғлайдиган ва Форс кўрфазидаги серқатнов денгиз йўлига чиқишга имкон берадиган Тажан—Серахс трансосиё магистралининг қурилиши бошланиб кетди. Йилига тахминан 500 минг тонна, келажакда 2 миллион тоннагача юк ўтказиш имконига эга бўлган темир йўлнинг йигирма беш километридан кўпроғи қуриб қўйилганлиги уларнинг юракларидаги шубҳа олови тафтини бироз босди.

Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти туронзамин жумҳуриятларига, шу жумладан, Ўзбекистонга ҳам Япониянинг саъй-ҳаракати билан ривожланаётган мамлакатлар мақомини берди. Мана шу икки муаммонинг ечилиши ҳам Оврупо ишбилармонларида Ўзбекистонга бўлган қизиқишни кучайтирмоқда.

Одатда хорижликлар давлат ихтиёридаги корхона ва ташкилотлар билан ҳамкорлик қилишни унчалик ёқтиришмайди. Чунки давлат идораларида қоғозбозлик кўп деб ўйлайдилар. Улардаги бу фикр собиқ империя давридаги яхлит давлат сиёсатидан қолган хотирадир. Шу боис улар кўпроқ хусусий корхоналар билан муносабат боғлашни маъқул кўришади. Бизда эса ҳозирча хорижий сармояни ишлаб чиқаришга жалб этиш, улар билан баравар ҳамкорлик қилиш даражасидаги қудратли хусусий корхоналар ҳам. Йирик ишлаб чиқариш базасига эга бўлмаган корхона эса сармоя дахлсизлигига кафолат беролмайди. Лекин Марказий Осиё давлатлари ўртасидаги алоқаларнинг кенгаяётгани уларда умид туғдирмоқда. Чунки бозор ҳудудининг кенгайиши сармояларнинг эркин айланишига, фойданинг кўпайишига замин яратади.

Ҳорижликлар бирни икки қилишни ёқтиришади. Маблағи изсиз кетишини ким ҳам хоҳларди дейсиз. Шунинг учун уларнинг шубҳаларини, мулоҳазаларини, етти ўлчаб бир кесишларини тушунса бўлади.

Ҳукуматимиз эса уларда туғилаётган шубҳаларни тарқатадиган, иқтисодий жиҳатдан фойдали, жумҳуриятимиз равнақига ҳисса қўшадиган фармонларни чиқармоқда. Бу бизнинг ҳам, хорижлик сармоядорларнинг ҳам орзуларини рўёбга чиқишига кўмак бериши шубҳасиз.

Ўзбекистон бутун дунёда бўлгани каби Оврупога ҳам ўз эшикларини очмоқда. Бордикелдилар кўпаймоқда. Бу эса кўнгилда умид уйғотадики, неча ўн йиллар зулм остида эзилиб келган ватанимиз истиқболи порлоқ, жаҳоннинг буюк мамлакатларидан бирига айлангуси.

Дилшод ҚАЮМОВ,
ЎзА мухбири.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

НАМОЙИШЧИЛАР ТАЛАБИ

Мисрнинг иккинчи катта шаҳри — Искандарияда исломчилардан уч мингга яқин киши намойиш ўтказди. Улар Миср Араб Республикаси ҳукуматидан Боснлядаги маҳаллий мусулмонларни сербларнинг шафқатсизликларидан ҳимоя қилиш учун у ерга бориб урушиш ҳуқуқи берилишини талаб қилдилар. Намойишни «Босния ва Герцеговинага ёрдам қўмитаси» уюштирди.

Намойишчилар мамлакат раҳбариятини Белград билан дипломатия муносабатларини узишга, Боснияга қурол етказиб беришга ва ярадор боснияликларни Мисрда даволаш учун қабул этишга ҳам чақирдилар.

СИР ОШКОР БЎЛДИ

АҚШ, Буюк Британия ва Франция ҳарбий ҳаво кучларининг назорати остидаги «тақиқланган осмон зонаси»дан жануброқда жойлашган курдлар маконига Ироқ томонидан зарба бериш мақсадида қўшин тўпланаётгани маълум бўлиб қолди. АҚШ давлат котиби Уоррен Кристофер душанба куни Бағдодни огоҳлантириб, «Биз БМТнинг қарорини амалга оширишга азму қарор берганимизни Саддам Ҳусайнга айтиб қўймоқчиман», — деди.

ДАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЯНГИ СИНТЕТИК ПЛЁНКА

● АВСТРАЛИЯДА синтетик плёнканинг янги турини ўйлаб топишди. Унинг одатдаги плёнкалардан фарқи шундаки, у ўзидаги маҳсулотни бузилишдан асрайди ва узоқ сақлайди.

Бу плёнкадан ҳаво ўтиб туради ва унинг кимёвий таркиби шундай тузилганки, ичидаги маҳсулотнинг пишиб кетишига ёки бузилишига сабаб бўладиган этилен газини «ютиб» юборади. Шунинг учун ҳам унда маҳсулот яхши сақланади. Бу плёнка амалда синаб кўрилган. Австралиядан Японияга гуллар ва нок олиб борилганда (плёнкада) маҳсулотлар узилган пайтда қандай бўлган бўлса 6 ҳафтадан кейин ҳам шундайлигича турган.

МУШУК ХАЛОСКОРИНИНГ УЙИНИ ТОПИБ БОРДИ

● ҲУҚУҚИЙ маслаҳатчи Юрате Звиндицкен оиласи билан Литванинг Нид деган жойида дам олишда эди. Улар яшаётган уйга қаёқдандир бир мушук келиб қолди. Оила эса уни боқиб олди. Бироқ, бир неча кундан кейин соҳибнинг ити мушукни ғажиб ташлади. Юратенинг эри эса дўхтир бўлгани учун мушукни операция қилиб, ҳаётини сақлаб қолди. Аммо таътил тугаб, Юрате оиласи билан Вильнюсдаги уйига қайтар жафосида мушук қаёққадир ғойиб бўлди. Улар мушукдан умидини узиб, уйига қайтишди. Лекин бунақа қарангки, мушук бир юз кечикиб бўлса-да, халоскорининг уйини топиб келди. У Куршкий кўрфазидан ўтиб, бир неча километр йўл босиб келганлиги одамларни ҳайратга солмоқда. Ахир мушук Юратенинг Вильнюсдаги уйини аввал кўрмаган эди-да.

«ТАНОВАР»НИ СОҒИНДИМ

Ижод қизиқ нарса. Баъзан ёзмоқчи бўлганинг ўз-ўзидан қуйилиб келади. Дарров қоғозга тушади. Баъзан эса ҳарна урисанг ҳам зўр-базўр ёзасан. Ижод яна шуниси билан қизиқки, гоҳо бир одам ҳақида қайта-қайта ёзгинг келаверади ва улар бир-биридан ўқишли чиқаверади. Баъзи қаҳрамонларингни эса ёзганингдан кейин унутиб юборасан. Қарийб 30 йиллик фаолиятим давомида Мукаррама Турғунбоева ҳақида кўп ва хўп ёзганман, суҳбатлашганман. Аммо бугун 80 йиллиги арафасида яна ёзгим келди. Бу сафар айрим лаҳзаларни эсладим, холос. Зеро, улар ибратомуз ва такрорланмасдир.

АНДИША ВА НАЗОКАТ

Бу сўзлар айни кунларда баъзи йигит-қизларимизга тушунарсиз ҳам бўлиши табиий. Лекин бу сўзлар бор. Бўлган ва бўлади ҳам. Аввалари ўзингдан каттага тик қарама, деган гаплар бўлгувчи эди. Нафақат каттага, ҳатто қизлар кўча-кўйда йигитларга тик қарамасди. Улар дил сўзларини шойи қийиқ, Чуст ва Қўқон дўппиларига ипак билан тикиб ёки рўмолчага битиб ифодалашарди. Андиша ва назокат рақсларда ҳам тўла мужассам бўларди. Айниқса, Мукаррама опа рақсларини томоша қилган киши кўпроқ хотин-қизларга муносиб бу хислатларнинг завқу тароватидан баҳраманд бўларди. Опа рақсларини кўрган киши маданий меросимиз бойлигидан, миллий рақсларимиз оҳоридан, ҳатто миллий кийимларимиз чиройидан бой таассурот оларди. Бунинг устига рақс ижрочисига ярашиқлиги билан эсда қоларди. Мукаррама опа «Тановар»да рўмолни бошларига дол ўраб, беқасам камзул кийиб, ибо билан саҳнага чиққанининг ўзидаёқ томошабин қалбида туйғу уйғонарди. Юз ифодаларида чинакам ўзбекона ибо, андиша, ноз-қарашма уфурарди. Қилинаётган ҳаракатларнинг биронтаси беҳуда бўлмасди. Ҳаракатларда ҳам ўзига яраша нафислик бўларди. Уларнинг мазмунини томошабин шеър мисоли уқарди. Ёд олгиси келарди. Нафақат «Тановар», Мукаррама опа яратган «Жонон», «Нисор», «Роҳат», «Ларзон», «Софти Муножот», «Пилла» каби ажойиб рақсларимизнинг кўплари афсус, ҳозирги кунда кам ижро этилади, айримлари умуман репертуардан чиққан. Аслида бу рақсларни чет элларда ҳам юксак баҳолашган. «Баҳор»нинг сафари у борган мамлакат учун катта байрам эди. Чунки ансамбль опа билан бирга борган жойига ўзбек халқининг ўзига хос миллий фазилатларини, кийимларда маданий меросини, муҳими гўзал жиҳат — андиша ва назокатни олиб борарди.

КАМТАРЛИК

Камтарга камол деб, бежиз айтишмаган. Лекин санъаткор камтар бўлса, уни нафақат эл, балки Оллоҳ ёрлақайди. Сира ёдимдан чиқмайди. 1966 йил. Апрель ойининг охирлари. Хонадонимизда тўй бўлаяпти. Турмушга чиқаяпман. Катта ҳовлида қўни-қўшни, жамоа жой қилишди. Ҳамма нарсага тараддуд кўрилди. Санъаткорлардан ким бўлиши номаълум. Келинлик либосида ўтириб эдим, қулоғимга ён-атрофдагиларнинг шивири эшитилди. Мукаррама опа келдилар. Хонандалар ҳам келишди. Ҳарир рўмол остидан опани кўришга уриндим. Рост экан. Бир зумда тўй қизиб кетди. Хонанданинг қўшиғига опа рақс туша бошладилар. Маҳалла-кўйда ҳам рақс шайдолари кўп экан, бирма-бир опага эргашишди. Давра қизиб бораётган бир пайтда қаттиқ ер силкинди. Баъзи бировлар талвасага ҳам тушишган бўлса керак. Лекин шу пайт Мукаррама опа қувноқ товуш билан: «Чўчиманглар, яхшиси менга қаранглар, рақс шодлик демакдир, шодликдан қўрқув қочади», деганларини аниқ эшитдим. Рўмол остидан яна разм солдим. Опа аввалгидек нафис ва гўзал ҳаракатлар билан ҳаммани ҳайратга солардилар. Кейин эшитсам, қуёв бўлмишнинг қариндошлари билан опа-сингил тутинишган экан. Улардан эшитиб, келишибди. Муҳими хонадонимизнинг қанақалиги, на амал ва мансаб қизиқтирмабди. Тўй охирида берган пулни ҳам олмасдан, холисанилло барчага завқ улашиб кетгандилар. Ўшанда опанинг камтарлиги ҳақида маҳалламизда кекса-ю, ёш узоқ вақтгача эслашиб юришди.

ОДАМОХУНЛИК

Санъаткор аслида халқ учун яшайди. Халқи учун яратади. У ўзини элига, юртига бахшида қилса, эл ҳам уни ардоқлайди. Мукаррама опа чинакам фидойи раққосалардан эди. Ҳали Сурхондарё, ҳали Қашқадарё, ҳали Бухорога бориб томошабинлар даврасида бўлардилар. Кўпроқ кекса отахон, онахонларнинг дуосини олардилар. Ўзим ҳам буни шоҳиди бўлганман. Кўксига борганимда Мукаррама опа тутинган сингиллари Маъсуда опаникига келишди. Бир пасда ҳовли шодликка, беғуборликка тўлди, назаримда. Орадан ҳеч қанча ўтмасдан ҳовлидаги сўрида қўни-қўшниларга жой етмай қолди. Бирлари гўдакни кўтариб, отахонлар ҳассаларини таяниб кириб келишаверди. Ҳайратланаётганимни сезган Маъсуда опа кўрдингизми, булар опани қанчалик соғиниб қолишибди, дедилар. Мукаррама опа эса эшикдан кириб келаётганларнинг ҳаммасини бағриларини очиб эски қадрдонлардек кўришиб, кутиб олардилар. Ҳол-аҳвол сўрардилар. Кейин санъат ҳақида, ҳофизлар ҳақида суҳбат қизиди. Йўл таассуротларидан гапиришди. Кейин мўъжаз ҳовлида «Тановар» янгради. Уни қўшни хонадондаги бир онахон хониш қилдилар. Мукаррама опа эса одамохунлик билан тортинмасдан унинг хонишига хиром айладилар. Бундай давралар раққосанинг ҳаётида эҳ-ҳе, қанча бўлган.

ЗЕБОЛИК ВА ЗУККОЛИК

Аёлларнинг ўзига хос фазилати зеболикдир. Ёдимда бор, суҳбат чоғида катта лавозимда ишловчи раҳбар: «Агар эрталаб келин ойингиз мен тургунга қадар пардозандоз қилмаса, уйдан чой ичмасдан чиқиб кетаман», деганди. Ўша пайтда менга эриш туюлганди. Наҳотки, деб ўйлагандим. Орадан йиллар ўтди. Чиндан ҳам ҳар бир аёл биринчи галда зеболикка интилувчан бўлиши зарурлигини уқдим. Чунки аёл сўзининг ўзида назокат, нафосат, зеболик мужассам. Буни қанчалик ифодалай олиш, ўзига боғлиқ. Мукаррама опа зеболик ва зукколикда ҳам манаман деганлардан, эдилар. Текис қилиб таралган соч ўзларига жуда ярашар эди. У кишининг қошидан ўсма аримасди. Тўғри, зеболик деганда юзага етти хил рангни ярашса-ярашмаса суркаб олишни назарда тутаётганимиз йўқ. Пардозни аслида зеб билан, зеболик билан қилиш керак. Опанинг вафотларидан кейин эшитдик. Кечқурун меҳмондорчиликка боришган экан. У ердан қайтгач, опа одатдагидек ювиниб, оҳорли кийим кийиб, қошларига ўзлари ўсма сиқиб қўйишган экан. Тақдирнинг тақозосини қарангки, бир умр ораста бўлган опанинг юзлари ўша кеча ўлим олдидан ҳам одатдагидек ўсмадан холи бўлмаган. Ҳар бир аёл зеболиги, зукколиги киройи шундай бўлсин. Опанинг бу каби яхши хислатлари кўпгина шогирдларига «юққан». Айниқса, Қундуз опа Миркаримовани кўрган киши Мукаррама Турғунбоевани эсламай иложи йўқ. «Устозим барчага баробар муомала қилардилар», — дейди Қундуз опа. — Танисатанимаса катталарга ҳурмат, кичикларга меҳр билдирарди. Қишлоқларда бўлган пайтларида қатнашиб, файз киритишни ёқтирарди. Таъмагирлик қилмасди. Одамларнинг бир дақиқалик хурсандчилиги унга бебаҳо ҳисобланарди». Чиндан ҳам одамзод доимо гўзалликка интилиб яшайди, ундан завқланади. Опага ўхшаган истарали, дилкаш ва дилдор одамларни афсуски, табиат кам яратади.

МЕҲР

У турлича бўлади. Ватанга, онага, дўсту-ёрга, касб-корга... Мукаррама Турғунбоева эса ҳар тарафлама эл-юртнинг меҳрини қозона олган эди. Опа билан видолашувда бўлганман. Навоий номидаги Ўзбек Давлат академик Катта театри майдони ҳеч қачон бунчалик тумонатнинг шоҳиди бўлмаганди. Севимли раққоса билан видолашгани келганлар кўчаю-йўлларни тўлдирган эди. Кекса, нуроний отахонлар, юзларидан файз томган онахонлар кечаси билан йўл юриб, поездларда узоқ қишлоқлардан, вилоятлардан етиб келишган эди. Марҳума билан видолашгани турган одамлар қаторининг охири йўқ. Уларнинг чеҳраларида сўлғинлик, кўзларида ёш. Улар опани ўз туғишганларидек меҳр билан гапиришарди. Ўз яқинларидан ажралгандек (аслида ҳам шундай) қайғуришарди. Санъаткорга, миллий рақсга бўлган меҳр-муҳаббат ифодаси эди бу. Ана шундай меҳр кўрган одамлар тўсатдан ноҳақ ранжиса, кўнгли синса ундан ёмони йўқ. Мукаррама опа ўзгаларга меҳрларини қўйган, мухлисларини асраган санъаткор эдилар. Опанинг юрагидаги меҳр-муҳаббат, санъатга ихлос, чинакам одамохунлик юзларида уфуриб турарди. Айниқса тўй-томошаларда раққосаларга пул қистиришни сира ёқтирмасдилар. Шу баҳонада маст-аластларнинг раққосага бемаъни шилқимлик қилганини кўргудек бўлса, неча кунгача изтироб чекишларини кўп эшитганман. Бу ўз навбатида опанинг санъатга меҳр ифодаси бўлса керак. Ҳақиқий мукаммал инсон шундай бўлади. Халқидан кўрган меҳрини, муҳаббатини уларга маҳорат ила қайтаради.

СОҒИНЧ

Тарих ғилдираги айланмоқда. Замона ўзгарди. Қарашлар ўзгарди. Ҳали-ҳануз бир тўхтамга келдик, деб бўлмайди. Қарашларимиз гоҳида баҳор осмонига ўхшаб қолаяпти. Бугун оқ, эртага қора, индинга яна оқ каби. Авлоду-аждодимиз ўзингдан битта кўйлак ортиқ кийганни ҳурмат қил, деб ўргатган. Ўзбек халқининг бошқа миллатлардан устунлигини белгиловчи жиҳати ҳам шу эди. Лекин кейинги пайтларда кўп ўзгаришлар бўлди. Бу ўзгаришлар санъатга таъсир қилмай қолмади, албатта. Концерт дастурларида русча, афғонча, ҳиндча қўшиқлар аралашиб кетди. Ҳатто саҳналарда йигитларимиз молдаванча, полякча рақслар тушадиган бўлишганди. Яхшимки кўзимиз вақтида очилди. Мустақилликка эришдик. Албатта қардош миллатлар санъатини ўрганиш зарур, лекин бу борада биз меъёридан ўтиб кетгандик. Шунданмикан, ҳар қалай опанинг кўнглини синдиргувчи воқеа содир бўлди. Қаердадир, қайси раҳбар биландир мулоқотдан қайтиб юракларини опага ёзиб: «Қилаётган ишларим ҳаммаси халқ учун-ку, менга орден, медаль эмас, яхши гап зарур», деган эканлар. Чиндан ҳам ижод аҳли учун бир оғиз ширин сўз тоғдек катта рағбат ҳисобланса, бир оғиз ёмон сўз ўшандай катта ўкинч бўлади. Буни кейинги йиллардаги ижод оламидаги тасодифлардан билса бўлади. Охирини ўйламай буйруқ билан иш тутиш қимматга тушди. Измимизни ўзгаларга бериб юртимиз кўп азият чекди. Ўнлаб фидойи, жонкуяр, қайта туғилмас ишбилармонлар бегуноҳ қурбон бўлишди. Ўша тўфон ичида Мукаррама опадек катта талант соҳиби, зукко ва зебо инсонлар қанча эди. Аммо фидойи кишиларни эл-юрт доимо ардоқлаган. Ҳамон «Баҳор» ансамбли қизлари рақсида, республикамизнинг катта саҳналарида ҳурматли раққосамизнинг ним табассумли, иболи қарашларини кўргандек бўламиз. Янги-янги саҳналаштирилаётган рақслар мажмуасида миллийликка хос бўлган назокат ва латофатни қидирамиз ва қисман топгандек бўламиз. Катта дастурдаги концертларни томоша қилаётиб, ҳамон «Тановар»ни соғинамиз.

Муқаддас СОЛИҲ қизи.

Республикада хизмат кўрсатган маданият ходими.

Газета саҳифаланаётганда:

ДИЛДОРАНИ КЎРГАНЛАР БОРМИ?

1981 йил 29-августда туғилган Дилдора Исламова Сапарбоевна оила аъзолари томонидан қидирилмоқда. У 1993 йил 14 май куни соат 15 ларда уйидан чиқиб кетган. Ҳозиргача бедарак.

Белгилари: Бўйи 150—160 см. Озғиндан келган қорача. Сочи калта қирқилган. Юзида кулгичи бор.

Уст-боши: Уйдан чиққанда кўк кўйлакда бўлган. Оёғида жигар рангли сандал. Қулоғида оқ зирак. Ҳозирги пайтда Гулистон шаҳар Ички ишлар бўлими томонидан ҳам қидирилмоқда.

Дилдоранинг кейинги тақдиридан воқиф бўлганлардан бу ҳақда **Гулистон шаҳри Фрунзе кўчаси 17-уй 10-хонада яшовчи ота-онасини хабардор қилишингизни сўраймиз.** Тел: 2-02-52.

АЗИЗ МУШТАРИЙЛАР! Исламовлар оиласи сизларнинг ёрдамингизга муҳтож.

ОРЗУГА АЙБ ЙЎҚ

Ҳозирги шароитда бирор кишининг якка-ёлғиз сафарга чиқишини тасаввур этиш қийин. Тойлоқ туманидаги Пайшанбасиёб қишлоғида яшовчи Шокир Аҳроров эса бундай саёҳатни ихтиёр қилишдан чўчимади. Велосипедда республикамиз пойтахтидан йўлга чиққан тиниб-тинчимас бу йигит Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Навоий, Бухоро, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятлари бўйлаб 15 кун йўл босиб, Самарқандга етиб келди.

Шокирнинг айтишича, бу унинг республикамиз мустақиллигининг икки йиллиги шарафига ўтказишни мўлжаллаётган велоюришининг дастлабки босқичи экан. Иккинчи босқичда у Самарқанддан йўлга чиқиб, Жиззах, Фарғона, Андижон, Наманган, Ангрен орқали ўтиб, саёҳатини Тошкентда якунлаш ниятида.

Ш. Аҳроров ҳозир Тошкент Давлат дорилфунунининг журналистика факультетида таълим олади.

(ЎзА).

Янги шеърлар

ТЎРТЛИКЛАР

Бу дунёга инсон келади бирров,
Жонинг ҳам омонат, бўлмас у гаров,
Кўриб турганинг шу борлиқ ҳаётдир,
Бошқасин сен учун қурмайди биров.

* * *

Ҳайит кунлар танни қилиб покиза,
Ўтганларни эслаб очамиз аза.
Бошқа кунлар бефарқ, нопокмиз яна,
Ҳаром-ҳаришлардан олиб андоза.

* * *

Оналар бор бўлсин, дунё ҳам омон.
Онадан олганмиз биз танга дармон.
Уларни доимо кечирмоқ керак,
Ожизлиги гоҳо бўлса намоён.

* * *

Эй, ғофил фарзандлар, йўлдан адашманг,
Ота иморатин бўлиб, талашманг.
Иззат-икромингиз совуриб кўкка,
Ғийбат оловига ўтин қалашманг.

* * *

Одам эрсанг одамлигинг оқлаб юр,
Сафида бўл, кўпчиликни ёқлаб юр.
Нопок юрма, касринг тегар бировга,
Яхши-ёмон кимлигини фарқлаб юр!

* * *

Яхшилик қилиб қол бор бўлса имкон,
Имкон қидириб топ, йўқ эрса имкон.
Имконсиз нарса йўқ ўлимдан бўлак,
Демак, сен ўлганинг гар ўлса имкон.

* * *

Мол-дунё ғамин сен бошга олмагин,
Ўзга бошига ҳам уни солмагин.
Умид билан яша, яхши ният қил,
Кўпнинг ғамин ўйла, четда қолмагин.

* * *

Бевафо дунё бу, вафо қилмас ҳеч,
Қилар иши қаро, сафо қилмас ҳеч.
Бу гаплар хатодир: қайтар бу дунё,
Бесабаб бировга жафо қилмас ҳеч!

* * *

Тўсувчи бўлма ҳеч йўлин дарёни,
Сув тошиб босар сўнг йўлда чор ённи.
Оқар нарсаларга сен қилсанг зўрлик,
Остин-устун қилиб ташлар дунёни.

* * *

Ўзингни йўлга сол ақлинг борида,
Ўзингни четга ол жаҳлинг борида.
Эртага кимлигинг унутар бари,
Ишингни қилиб қол даҳлинг борида.

* * *

Тилак айтиб дилдан олганга кўнгил,
Сен ҳам кўнглин олиб муомала қил.
Шама қилса сўзда тамага агар,
Сен ул кўнгли кирни дўзахий деб бил.

* * *

Дунёнинг кенглигин қилсак биз фараз,
Кичик зарралармиз кўзга кўринмас,
Коинот аталмиш чексизликаро
Бутун ер куррамиз бир нуқта холос.

Абдуғани НУРМУҲАММАД.

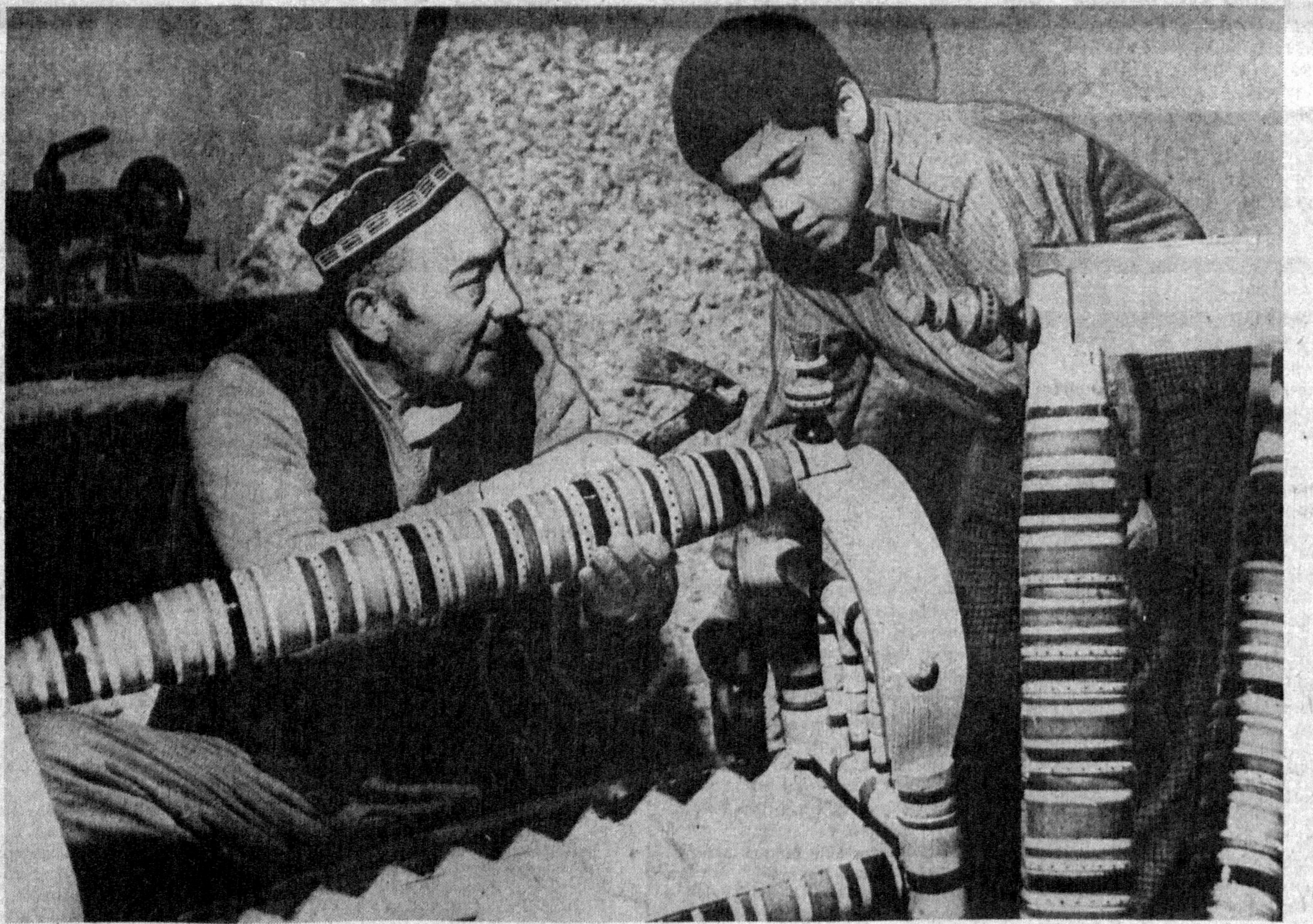

Бу кун йиллар оша орзу этилган бешикларимиз қайтди, ўзлигимиз қайтди. Шунисига минг қатла шукр. Энди бобо касб-ҳунарига қизиқиш билан қараётган болакайларни кўриб кўзинг қувонади. Тошкент бозорларини бир айланинг-а: темирчи-косиб, сандиқдўз, бешиксозларнинг ёнида ёш болалар ҳам куймалашишади. Уларни кўриб кўнглинг хотиржам бўлади. Демак, келажакдан яхшилик кутса бўлади.

Сураткаш: Даврон Аҳмад ушбу суратни Тошкентнинг Эски Жўва бозоридан олган. Унда сиз бешиксоз Фахриддин Ҳакимжоновни ўғли Бурхониддин билан кўриб турибсиз.

Келгуси сонда:

- ЖАДИДЛИК ВА ИСТИҚЛОЛ
- БЎМ-БЎШ КОШОНАЛАР

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси жамоаси «Камалак» нашриёт бирлашмасининг Бош директори Мирзадаврон Мирпўлатовга укаси

Мирзамавлон МИРПЎЛАТОВнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси, «Туркистон» газетаси таҳририяти Тошкент Давлат университети журналистика факультети радиоэшиттириш ва телекўрсатув кафедраси доценти А. К. Каримовга ўғли

Ойбек КАРИМОВнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРОКУРАТУРАСИ ХАБАР ҚИЛАДИ

Кейинги пайтларда Қувасой шаҳри атрофида яшовчи аҳоли ўртасида бирмунча безовталик пайдо бўлган. Одамларнинг далада ўтлаб юрган, боғлаб қўйилган, ёки боқувда бўлган моллари йўқолиб қолаётганлиги анча шов-шувга сабаб бўлаётганди.

Прокуратура ҳудуд ички ишлар бўлими билан ҳамкорликда бу ишга киришдилар. Нафс балосига учраган ўғри тумшуғидан илинди.

Ўғри беш нафар боланинг отаси бўлишига қарамасдан ҳеч қаерда тайинли ишламайдиган, 1950 йилда туғилган навқирон ёшдаги Пирмамат Эгамов бўлиб чиқди. Ўнлаб одамларни молидан айириб, зор қақшатган бу эгриқўл кимса, яқинда бўлиб ўтган суд ҳукми билан 4 йилга озодликдан маҳрум этилиб, жазо ўташ учун панжара ортига жўнатилди. Зарарни эса тўлайдиган бўлди.

* * *

Сал илгарироқ армия сафида хизмат қилишдан ўзбек йигитлари бош тортса буни тушунса бўларди: Ўзга давлат, мутлақо нотаниш ҳудуд, мос бўлмаган оби-ҳаво ва хос бўлмаган одатлар ва ҳоказолар мавжуд эди.

Аммо ўз ватанини қўриқлаш, тинчлик ва осойишталигини сақлаш, куч-қудратини мустаҳкамлаш йўлида хизмат қилиш фуқаронинг муқаддас бурчи ҳисобланиб келинган ва шундай бўлиб қолмоқда.

Ана шу оддий ҳақиқатни тушуниб етмаган, ватанпарварлик туйғусидан, халқ ва давлат олдидаги бурчидан йироқ айрим ёшлар учраб туриши кишини бефарқ қолдирмайди.

Яқинда Фарғона вилоятининг Охунбобоев тумани прокуратураси бирваракайига учта ана шундайларни жиноий жавобгарликка тортиб судга берди. Улар 1973—74 йилларда туғилган Тўлқин Усланов, — Йўлдошобод қишлоғидан, Аъзамжон Отажонов — Сармозор қишлоғидан, Нурулло Болтабоев — Шаҳартепа қишлоғидан эди. Ўзбекистон қуролли кучлари сафига чақириқдан ҳам, муқобил хизматдан ҳам мутлақо бўйин товлашиб, ҳарбий комиссариат чақириқларига бормасдан қочиб, яшириниб юришганлар бўлиб чиқди. Прокуратурага келтирилиб сўроқ қилинганда, бундай ҳаракатлари сабабини асослайдиган бирор важ-карсон келтириша олмай бармоқ тишлаб туриб қолдилар.

Суд Усмонов ва Отажоновларни ҳар бирини 2 йилдан, Болтабоевни бир йилга «кесиб» юборди.

* * *

Фарғона вилояти Қувасой шаҳар цемент комбинатининг ишчиси Арабжон Пўлатов орзу-ҳавас билан ўстираётган икки нафар фарзандини жиноий йўл — ўғирлик билан топилган пул эвазига едириш, ичириш, кийинтириш ва тарбиялашни мақсад қилган оталардан чиқиб қолди.

Пайт пойлаб Абдулҳафизов деган шахснинг уйига балкони орқали кириб, у ерда бор нарсаларни ўз уйига ташиб олди. Ҳатто уйдаги фойдаланилган стол ва хоналар эшикларини ҳам ўмариб кетган экан.

Терговда ва судда ўғрининг тўтиқушдек такрорлагани «болаларим ёш, раҳм қилинглар»дан иборат бўлди.

Суд «раҳм» қилди: ўғри 3 йилга қамалди.

Файзулла ҚИЛИЧЕВ.

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), К.ЖУМАНИЁЗОВ, З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ.

Таъсис этувчилар: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ *ва* "ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй. Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 56

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 00130 Буюртма Г—232. 64562 нусхада босилди. Ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди. 20.30 да.